

Møte torsdag den 16. mai 2013 kl. 10

President: Øyvind Korsberg

Dagsorden (nr. 81):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om innholdsmessig revisjon av Stortingets forretningsorden (Innst. 259 S (2012–2013), jf. Dokument 14 (2012–2013))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til helsesektoren i Malawi (Innst. 265 S (2012–2013), jf. Dokument 3:8 (2012–2013))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av kommunane si styring og kontroll med tenester med nasjonale mål (Innst. 264 S (2012–2013), jf. Dokument 3:7 (2012–2013))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Kunnskapsdepartementets koordinering av forskningspolitikken (Innst. 232 S (2012–2013), jf. Dokument 3:3 (2012–2013))
5. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse om statens forvaltning av eiendomsmasse i universitets- og høyskolesektoren (Innst. 230 S (2012–2013), jf. Dokument 3:4 (2012–2013))
6. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av fagopplæring i bedrift (Innst. 263 S (2012–2013), jf. Dokument 3:6 (2012–2013))
7. Referat

Presidenten: De innkalte vararepresentantene for Akershus fylke, Tom *Staahe* og Knut Tønnes *Steenersen*, har tatt sete.

Sak nr. 1 [10:00:56]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om innholdsmessig revisjon av Stortingets forretningsorden (Innst. 259 S (2012–2013), jf. Dokument 14 (2012–2013))

Storingspresident Dag Terje Andersen [10:01:26]: Presidentskapet legger i dag fram innstilling om revisjon av Stortingets forretningsorden, med forslag om flere viktige reformer av komiteenes og Stortingets saksbehandling. Forslagene bygger på rapporten fra en arbeidsgruppe nedsatt av presidentskapet 24. mai 2012, som fikk i mandat å gjennomgå og fremme forslag om endringer av forretningsordenen. Arbeidsgruppen var sammensatt av én representant fra hvert av de sju partiene på Stortinget og ble ledet av daværende femte visepresident, Dagfinn Høybråten.

Arbeidsgruppens rapport ble avgitt til presidentskapet 28. februar i år og er trykket som Dokument 14 for 2012–2013. I rapporten blir det foreslått en rekke endringer av forretningsordenen. På noen punkter var arbeidsgruppen delt i et flertall og et mindretall. Flertallets forslag innebærer innholdsmessige endringer i 21 paragrafer, i tillegg til to helt nye paragrafer.

Presidentskapet har i all hovedsak fulgt arbeidsgruppens anbefalinger, med tilføyelser og justeringer på noen punkter. Presidentskapet så det som viktig å finne løsninger som alle i presidentskapet kunne stille seg bak, og presidentskapets tilråding er derfor enstemmig, med tillegg av to mindretallsforslag fra første visepresident, Øyvind Korsberg.

I Dokument 14 for 2012–2013 drøfter arbeidsgruppen noen mulige reformer av forretningsordenen som det ikke ble fremmet konkrete forslag om, bl.a. om det burde tas inn regler om skriftlige spørsmål fra komiteene, regler om stortingsrepresentantenes habilitet eller regler om alternative sanksjoner ved brudd på stortingsrepresentantenes plikter. Presidentskapet har tatt til etterretning arbeidsgruppens redegjørelser om de spørsmålene og at det ikke ble foreslått konkrete endringer, og vi har i likhet med arbeidsgruppen ikke funnet grunn til å foreslå reformer på de områdene.

Jeg vil si litt om noen av de viktigste endringsforslagene i presidentskapets innstilling. Presidentskapet foreslår at en tredjedel av medlemmene i en komité skal gis rett til å kreve at komiteen avholder høring i en sak. I dag avgjøres spørsmålet om å holde høring ved vanlig flertallsbeslutning. Forslaget innebærer altså en styrking av mindretallsrettighetene i komiteene. Samtidig påpeker presidentskapet at en fortsatt utvikling i retning av enda flere mindretallsrettigheter kan gå på bekostning av grunnleggende prinsipper om demokratisk representasjon og flertallsstyre. Presidentskapet foreslår også at et krav fra et mindretall om å holde høring i en sak skal av et annet mindretall i komiteen kunne bringes inn for presidentskapet for avgjørelse. Den regelen er ment som en sikkerhetsventil for å unngå at mindretallsrettighetene til å kreve høring brukes slik at komiteen må avholde høringer i uforholdsmessig mange saker.

Arbeidsgruppen vurderte flere tiltak for å styrke Stortinget som aktuell debattarena. Presidentskapet ser det som svært viktig og har derfor foreslått å gi komiteene adgang til å ta opp temaer innenfor deres ansvarsområder til debatt i Stortinget, utenom saker som komiteene har til behandling. En komité skal kunne ta initiativ til slike debatter inntil to ganger per stortingssesjon. Det foreslås også egne regler for opplegget for slike debatter, der én representant fra hvert parti gis adgang til et ubegrenset antall innlegg. Dette er en nyvinning som presidentskapet håper at komiteene vil bruke til å løfte fram viktige temaer til debatt, sånn at Stortinget får en styrket posisjon som landets viktigste arena for dagsaktuelle politiske meningsbrytninger.

Presidentskapet foreslår omfattende endringer i reglene om komiteenes behandling av representantforslag. For det første foreslås at en tredjedel av komiteens medlemmer skal kunne kreve at komiteen sender brev til en stats-

råd med anmodning om statsrådets uttalelse om et representantforslag, også i tilfeller der det ikke er påkrevd etter dagens regler. For det andre foreslås det endringer når det gjelder hvilke vedtak komiteen kan gi tilråding om når det gjelder representantforslag. Blant annet skal det så å si alltid gis en tilråding om at representantforslaget vedlegges protokollen. Dermed vil representantforslaget som ligger til grunn for saken, alltid utkvitteres, på samme måte som når en stortingsmelding er ferdig behandlet av Stortinget. I tillegg kan det fremmes innstillinger om de vedtak som komiteen måtte ønske – som kan være forslag i representantforslaget, eller andre forslag i tilknytning til det. Det eneste tilfellet der det ikke vil være nødvendig å fremme innstilling om at representantforslaget vedlegges protokollen, er dersom det gis tilråding om at hele representantforslaget avvises av formelle grunner, eller at det oversendes regjeringen til utredning og uttalelse.

Partigrupper med mindre enn elleve representanter har ikke medlemmer i alle komiteer. Det kan være vanskelig for dem å få informasjon om saker som behandles i komiteene som partigruppen ikke er representert i. Det foreslås derfor at presidentskapet skal kunne samtykke til at en representant fra slike små partigrupper får tilgang til alle dokumenter i komiteer som partigruppen ikke er medlem i.

I dag er det ikke gitt generelle regler om avstemninger i komiteene, og det er derfor heller ikke regulert hva som skal skje når avstemninger ender med stemmelikhet. Presidentskapet foreslår å ta inn regler om det i en ny paragraf, der hovedregelen er at komitévedtak fattes med alminnelig flertall. Det er også foreslått at komitélederne skal ha dobbeltstemme ved stemmelikhet i alle voteringer, bortsett fra ved valg, og at den som fungerer som komitéleder, får den dobbeltstemmen ved stemmelikhet når komitélederen er fraværende. Ved valg skal de mer kompliserte reglene som gjelder for slike avstemninger i Stortinget, gjelde tilsvarende i komiteene.

Presidentskapet foreslår også en del endringer av regler om Stortingets saksbehandling. Regelen om at presidentskapet kan beslutte at det skal være en pause i forhandlingene mellom kl. 16 og 18, foreslås opphevet. Etter at reglene om møteavviklingen i Stortinget ble endret i 2011, har det vært besluttet en sårn møt pause ved bare et fåtall stortingsmøter. I stedet foreslås en mer fleksibel regel om at presidentskapet kan beslutte å holde pause i stortingsmøtet når, og så lenge, det måtte passe.

I dag er det ingen særlige regler i forretningsordenen om behandling av forslag om utsettelse av en sak. Presidentskapet foreslår å ta inn regler om det i en ny paragraf. Forslag om utsettelse må framsettes før debatten om saken er avsluttet, og forslaget kan gå ut på at saken sendes tilbake til komiteen, eller at Stortingets videre behandling av saken utsettes til et senere møte i samme stortings sesjon. Forslag om utsettelse av saken til et senere stortingsmøte må tas til behandling og voteres over straks.

Etter gjeldende regler kan en sak som er endelig avgjort, ikke tas opp på nytt i samme stortings sesjon. Bestemmelsen gjelder bare for hele saker. I dag framsettes mange representantforslag som inneholder en rekke enkeltforslag, og ofte har noen av dem, men ikke alle, blitt av-

gjort tidligere i sesjonen. Presidentskapet foreslår derfor å endre avvisningsregelen slik at den også gjelder for enkeltforslag, og ikke bare for hele saker. Det gir bedre mulighet til å avvise forslag som Stortinget allerede har tatt stilling til i samme sesjon.

På den annen side foreslås det å myke opp reglene om avvisning av interpellasjoner, slik at en interpellasjon ikke må avvises selv om den gjelder spørsmål som er tatt opp tidligere i sesjonen som del av en mer omfattende sak. Etter presidentskapets mening bør f.eks. ikke et representantforslag med en rekke enkeltforslag stenge for at enkelttemaer i representantforslaget senere tas opp til bredere debatt i form av en interpellasjon.

Etter gjeldende regler kan det stilles til sammen to spørsmål til skriftlig besvarelse og spørsmål i spørretimen per kalenderuke. Den regelen kan ha ført til at det blir innlevert færre spørsmål til den ordinære spørretimen. Presidentskapet foreslår derfor at representantene skal kunne stille to spørsmål til skriftlig besvarelse per uke, selv om de også innleverer spørsmål til den ordinære spørretimen. Det vil neppe føre til særlig mange flere spørsmål til skriftlig besvarelse, men vil kunne bidra til å revitalisere den ordinære spørretimen.

Presidentskapets innstilling inneholder flere andre forslag og mindre endringer av forretningsordenen som jeg ikke skal gå inn på her. Det foreslås en del regeltekniske endringer, bl.a. å omnummerere alle paragrafer etter de to nye paragrafene. Det kan kreve en viss omstilling for dem som er vel kjent med systematikken i den gjeldende forretningsordenen. Presidentskapet foreslår derfor at endringene først trer i kraft 1. oktober 2013, ved starten av neste valgperiode.

De endringene som behandles her i dag, må ses i sammenheng med den språklige og tekniske revisjonen av forretningsordenen, som ble vedtatt 7. juni 2012. Sammen med den innholdsmessige revisjonen, som vedtas i dag, har Stortingets forretningsorden i inneværende periode gjennomgått den mest omfattende revisjonen siden 1966, i hvert fall – kanskje den mest omfattende noen gang.

Når det nye Stortinget trer sammen 1. oktober 2013, vil det også kunne bygge på en fullstendig revidert, mer oversiktlig og lettere tilgjengelig forretningsorden. Jeg er trygg på at den nye forretningsordenen vil stå seg i mange år framover, og gi et godt grunnlag for god praksis og forsvarlig saksbehandling, både i komiteene og i Stortinget.

La meg avslutningsvis understreke at vi i løpet av denne prosessen, både i den gruppen som har arbeidet med saken, og som presidentskap, også har hatt nær kontakt med partigruppene. Det er presidentskapets forhåpning at det som nå legges fram, er en grundig diskutert og omforent løsning.

Anders Anundsen (FrP) [10:11:56]: La meg først takke stortingspresidenten for en god og grundig redegjørelse, som i all hovedsak også er dekkende for Fremskrittspartiets syn i denne saken. Det er viktig og bra at vi har hatt en gjennomgang av forretningsordenen på den måten som nå er skjedd. Arbeidsgruppen har gjort en god jobb. Presidentskapet har fulgt opp dette på en utmerket måte.

På et par punkter har imidlertid Fremskrittspartiet tilleggsforslag eller avvikende forslag.

Det ene omhandler forbudet mot å fremme på nytt forslag som allerede er fremmet som verbalforslag i statsbudsjettet. Budsjettprosessen er slik at det ofte fremmes mange verbalforslag som ikke bestandig er like godt begrunnede. Det at de forslagene som er gjenstand for votering, blir avskåret fra senere å bli fremmet som en del av et representantforslag, som har en mye bredere og grundigere begrunnelse, mener Fremskrittspartiet er feil. Vi mener derfor at det er nødvendig å legge til forretningsordenen at forbudet mot å fremme forslag på nytt ikke omhandler de forslagene som er del av verbalforslagene til statsbudsjettet.

Det andre som Fremskrittspartiet mener bør endres, er fristen for innlevering av skriftlige spørsmål. Disse skal etter flertallets syn leveres som i dag, før kl. 12 torsdag. Som et bidrag til å aktualisere debatten i Stortinget mer mener vi at fristen bør utsettes noe – at den bør være «senest kl. 12.00 siste *mandag* før spørretimen». Dette henger egentlig sammen med deler av det innlegget stortingspresidenten selv hadde, om viktigheten av å aktualisere debatene i Stortinget og å aktualisere informasjonen Stortinget gis gjennom disse spørsmålsrundene. Fremskrittspartiet ønsker altså å endre fristen for innlevering av spørsmål.

Med denne relativt korte begrunnelsen tar jeg opp presidentskapets mindretallsforslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Anders Anundsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [10:14:23]: Lat meg aller fyrst seia at det var eit fint oppdrag å vera med i denne arbeidsgruppa. Det kjendest nyttig og meiningsfylt å sitja rundt eit bord og tenkja igjennom og drøfta med representantar frå alle parti korleis Stortinget sin forretningsorden eigentleg fungerer. Innstillinga frå presidentskapet viser at det er reell vilje til å endra etablerte rutinar, når grunngevinga er god.

I perioden 2001–2005 hadde Stortinget ein sær sars taleglad kommunalkomité. Vi erkjende det sjølve og òg presidentskapet – opplevde eg – når dei av og til føreslo avgrensingar i komiteen sine forslag til debattopplegg. Vi likte å ta replikkar på kvarandre, ikkje berre på statsråden. Det var tidkrevjande. Vi tok mot til oss og føreslo ei prøveordning for replikkvekslingane, slik at ein replikk varte 1 minutt, i staden for 2. Det vart prøvt ut. Det er i dag forretningsorden og gjeldande praksis, og eg trur ikkje det er nokon som ynskjer seg tilbake til tominutta.

Det som eg vil understreka spesielt, er det punktet som heiter «3.8». Det var eit initiativ frå Senterpartiet, det som no blir vedteke – at kvar komité to gonger i året skal ha moglegheit til å reisa ein debatt, med bakgrunn i eit dagsaktuelt tema innanfor komiteen sitt ansvarsområde. Eg vil seia at det er eit eksempel på at dei var rause, både i arbeidsgruppa og i presidentskapet, ved at ein fekk moglegheit til å drøfta dette forslaget, og at det i dag er teke inn i forslaget til forretningsorden. Det var eit forslag som vart fremja så å seia på overtid, og det kunne vorte avvist med

den grunngevinga. Eg trur dette er eit forslag som kan vitalisera den smule debatt som er internt i komiteane når det gjeld kva tema som kan vera aktuelle, og det kan vitalisera Stortinget. Det kan altså gje moglegheit for eigne debattar initierte frå Stortinget om dagsaktuelle tema. Det kan – og eg håpar det vil – understreka Stortinget som den fremste debattarenaen i landet.

Vi føreslo at det var fraksjonsleiarane som skulle ha denne moglegheita. Presidentskapet har gått vidare. Dei føreslår at kvart parti peiker ut ein representant som skal ha høve til å delta i ein slik debatt. Med dette har eit godt forslag vorte betre, etter mitt syn.

Eg skal følgja Stortinget sitt arbeid frå Rogaland til hausten. Eg ser fram til å få svar på: Kva komité er det som blir fyrst ut, og kva tema er det som blir debattert fyrst i Stortinget, etter denne nye paragrafen?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:18:45]: Det vi diskuterer nå, nemlig Stortingets forretningsorden, er helt avgjørende for vitaliteten i det arbeidet som vi gjør. Etter å ha vært tingmann i snart tolv år vil jeg si at det er for lite grundig, framovervendt, debatt om politiske temaer hvor det er viktig å debattere den videre kursen.

Etter min vurdering er det en demokratisk svakhet at kontroll- og konstitusjonskomiteen, med sine kontrollsaker, er blitt en stadig viktigere arena i dette huset. Det er etter min vurdering en svakhet fordi kontrollsakene er debatt om det som har hendt. Stortinget må derfor gjenerobre arenaen som den desidert viktigste talerstolen for partier, hvor partier får vist hva de vil med viktige politiske saker framover. Derfor er forslaget til ny § 51 tredje ledd en svært viktig forbedring. Som representanten Meltveit Kleppa sa, lyder paragrafen:

«I debatter i saker etter § 22 syvende ledd annet punktum gis én representant fra hvert parti adgang til et ubegrenset antall innlegg.»

Hver komité kan altså to ganger per sesjon initiere og ta tak i to temaer. Det vil styrke respekten for Stortinget, og partiene vil kunne vise seg fram i en bred debatt. For eksempel har vi hatt og har nå en diskusjon om skogbruk og skogindustri. Det er et glitrende eksempel på at næringskomiteen kunne tatt initiativ til å diskutere hva vi vil med skogbruk og skogindustri i Norge framover – en helhetlig, stor diskusjon omkring det temaet, slik at partienes fremste representanter virkelig kunne vise seg fram, hva de vil framover, og ikke hakke på det som har skjedd eller ikke har skjedd i historien.

Tilsvarende har vi i min komité, arbeids- og sosialkomiteen, spørsmålet om barnefattigdom, en rekke saker som går på det. Det er stort behov for en helhetlig diskusjon om hva det er vi gjør med tanke på de mange uverdige situasjoner som barn har. Vi har asylpolitikken, et tilsvarende tema – stort, vanskelig, viktig. Det er tilsynelatende stor uenighet i denne salen – ja vel, få det fram, få fram meningene. Vi har todelinga i arbeidsliv og næringsliv – store, sentrale temaer som burde ha en grundig diskusjon.

Når en her åpner opp for at én representant fra hvert parti får adgang til et ubegrenset antall innlegg, åpner vi opp arenaen for de mest engasjerte. Vi åpner opp for en

situasjon hvor det vil kreves stor faglig-politisk innsikt for å delta til slutt. De fremste tingkvinner og tingmenn på temaet vil være med i sluttløpet. Vi vil få fram dem som har det sterkeste engasjementet, som virkelig har meninger, ikke bare om hva som har skjedd, men hva som bør skje.

Derfor vil en også gjennom denne endringa dyrke fram større faglig-politisk dyktighet, og det vil jeg si: Du kan aldri bli faglig-politisk dyktig nok når det gjelder å forme framtida. Her får vi en arena hvor det virkelig kan synes om du har den nødvendige oversikt, om du har evne til å se den nødvendige helhet framover.

Jeg vil også si at dette vil effektivisere Stortingets arbeid. Det blir større debatter, og dermed gir det grunnlag for færre debatter og mindre behov for de mange Dokument 8-forslag som i dag kommer, som går på fragmenterte, små temaer. For å si det direkte: I mange tilfeller fører de lite med seg. Derfor, når det her er en enstemmig innstilling, og gruppens forslag er forbedret av presidentskapet, så borger det godt. De som får delta i denne diskusjonen i det neste storting, har noe å glede seg til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:24:15]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til helsesektoren i Malawi (Innst. 265 S (2012–2013), jf. Dokument 3:8 (2012–2013))

Øyvind Vaksdal (FrP) [10:24:58]: Riksrevisjonen hevdet i presentasjonen av denne rapporten at de har avdekket betydelige svakheter ved oppfølgingen og bruken av bistandsmidler i helsesektoren i Malawi. Medisiner forsvinner i kjeden ut til pasienter ved sykehus og helsesentre, noe som skaper mangel på viktige medisiner. Riksrevisor Jørgen Kosmo hevdet under presentasjonen at Utenriksdepartementet må styrke kontrollen med bruk av midlene. Den praksis man har hatt så langt, er uakseptabel, og jeg er glad for at et flertall i innstillingen krever langt sterkere tiltak for å forhindre slikt svinn, og forutsetter at oppfølgingen fra norske myndigheter forbedres i tråd med anbefalingene fra Riksrevisjonen.

Norge er i dag en betydelig bidragsyter til Malawi. Landet mottar støtte fra Norge gjennom ulike organisasjoner som eksempelvis UNICEF og vaksinealliansen GAVI, og mottar i tillegg budsjettstøtte.

Jeg hadde gleden av å besøke Malawi i 2006, da jeg deltok på en nordisk «field trip» i regi av UNDP. Der besøkte vi ulike helse- og utviklingsprosjekter i FN-regi og hadde møter med organisasjoner og myndigheter. Landet hadde kort tid før valgt ny president. Han hadde vunnet valget med løfter om å avskaffe både fattigdom og korrupsjon. Kort tid etter valget kastet han imidlertid de folkevalgte ut av parlamentsbygningen og flyttet selv inn der, da han mente at presidentpalasset var for lite for ham.

I møter med myndighetene merket jeg fort at jeg som nordmann ble møtt med stor velvilje, mens mine danske

kolleger fikk en mer kjølig mottakelse. Jeg fant fort ut at dette skyldtes at danskene hadde lagt om sin bistandspolitik til landet, hadde kuttet tradisjonell passiv støtte og gått over til næringsutvikling. De hadde bl.a. brukt sine kunnskaper til å bygge opp bryggerivirksomhet i Malawi. Dette medførte verdiskaping, arbeidsplasser og gjorde landet i stor grad selvforsynt med produkter de ellers måtte importere, altså en vinn-vinn-vinn-situasjon. Det var naturlig nok svært populært hos befolkningen, mens myndighetene heller ønsket seg budsjettstøtte, som de selv kunne styre og forvalte.

Det ble gjort mye godt helse- og utviklingsarbeid i Malawi, og mange ulike organisasjoner bidro til dette. Jeg talte den gang syv ulike store og små FN-avdelinger, som bidro på hver sin måte. Det var imidlertid et stort problem at de var svært dårlig organisert, og til tross for at FN hadde en egen koordinator i landet, visste den ene lite eller ingenting om hva den andre gjorde. Dette kunne også medføre både overlappning og selvfølgelig dårlig ressursutnyttelse. Jeg håper situasjonen har bedret seg siden den gang.

Som en av de største bidragsyterne til helsebistand til Malawi har Norge også et ansvar for å påse at denne bistanden kommer fram til de som trenger det, og at den blir brukt etter forutsetningene. Jeg vil i den forbindelse vise til anbefalingene fra Riksrevisjonen om at norske bistandsmyndigheter sammen med andre givere bør sette i verk tiltak for økt tilgjengelighet av helsepersonell, medisiner og medisinsk utstyr for å sikre at bistanden kommer hele befolkningen til gode. Det forutsetter at dette følges opp.

Som tidligere nevnt gis store deler av den norske bistanden til Malawi gjennom landets statsbudsjett. Riksrevisjonen har avdekket store svakheter i landets finansforvaltning, noe som krever langt tettere oppfølging av midlene fra givers side. Jeg forutsetter derfor at Utenriksdepartementet gjennomgår og sikrer at praksis og retningslinjer for budsjettstøtten er i samsvar med Stortingets forventninger, noe som også anbefales fra Riksrevisjonen.

Rapporten avdekket også svakheter ved den norske ambassadens oppfølging av lokale revisjoner av helsesektorprogrammet i landet. Riksrevisjonen har avdekket flere tilfeller der det ikke er gjort rede for bruken av midlene, uten at ambassaden har fulgt dette opp på en tilfredsstillende måte. Dette er uakseptabelt, og jeg forutsetter at Utenriksdepartementet tar de grep som er nødvendige for å bringe disse forholdene i orden umiddelbart.

Riksrevisor Jørgen Kosmo uttalte under presentasjonen av rapporten at

«slik det er nå, er det et spørsmål om det bør gis slik støtte til Malawi».

Det er ikke vanskelig å slutte seg til hans uttalelser. Det kreves en langt sterkere oppfølging fra norsk side dersom dette skal fortsette.

Per Rune Henriksen (A) [10:30:10]: Målet med Riksrevisjonens undersøkelser har vært å vurdere måloppnåelsen og effektiviteten i store helseinnsatser i Malawi, som er direkte og indirekte finansiert av Norge, samt å vurdere forvaltningens oppfølging og kontroll med bruken av midlene. Undersøkelsen omfatter både den bilaterale helsesektor-

støtten og den generelle budsjettstøtten som Norge har gitt. I tillegg omfatter undersøkelsen den globale vaksinealliansen GAVI og det globale fondets programmer i Malawi. Undersøkelsen omfatter perioden fra 2004 til 2011.

Det er en samlet komité som viser til at Norge i bistandspolitikken har påtatt seg et særlig ansvar for FNs tusenårs mål nr. 4 og 5 om mødre- og barnedødelighet. I tillegg kanaliserte Norge midler gjennom vaksinealliansen GAVI, UNICEF og frivillige organisasjoner.

Komiteen har merket seg at det er framgang i Malawi når det gjelder å redusere barne- og mødre- og barnedødeligheten, men dessverre ikke tilstrekkelig til å nå de mål som var satt i helseprogrammet for 2010. Videre har komiteen merket seg at det er vesentlige svakheter ved malawiske myndigheters arbeid med å styrke det offentlige helsevesen. Fremdeles er lege- og sykepleierdekningen lav, noe som betyr at landet er avhengig av utenlandsk helsepersonell.

Malawi er et av verdens fattigste land – med dårlig utbygget infrastruktur og en svak forvaltning. Etter komiteens mening forsterker det behovet for at Utenriksdepartementet ser nærmere på mulighetene for å følge opp at bistandsmidler til Malawi fremkommer i landets statsbudsjett og regnskap. Dette er også et svært viktig redskap for å redusere risikoen for korrupsjon og misligheter. Komiteen viser i den forbindelse til at Riksrevisjonen setter spørsmålsteget ved bruk av direkte budsjettstøtte til et land som Malawi, der revisjons- og kontrollordningene er svake. Komiteen bemerker likevel at det viktigste er at bistandsprosjektene og helsetiltakene fungerer og gir resultater i form av redusert barnedødelighet, styrket mødre- og barnedødelighet og en generell forbedring av landets helsetilbud og helsetilstand.

Komiteen har òg merket seg at det globale fondet var den største giveren til Malawis helsesektor for budsjettåret 2011–2012. Dette fondet finansierer nesten all hiv/aids-medisinerings i landet. Per 2012 ga fondet slik medisin til 300 000 mennesker i Malawi. Komiteen er også opptatt av at Malawi er helt avhengig av vaksinealliansen GAVI for å kunne opprettholde sine vaksineprogram, og vi er enig med Riksrevisjonen i at Utenriksdepartementet bør påvirke de to fondene til å involvere myndighetene sterkere i arbeidet. Blant annet kom det fram av Riksrevisjonens undersøkelse at GAVI sto for 94 pst. av kostnadene ved vaksinerings av malawiske barn i 2010–2011. Riksrevisjonen mener òg at det er fullt mulig å synliggjøre midler for bl.a. GAVI og det globale fondet i helseprogrammets budsjetter og regnskap. Komiteen vil derfor be Utenriksdepartementet om å gjøre en særlig vurdering av dette.

Avslutningsvis vil jeg trekke fram Utenriksdepartementets svar til Riksrevisjonen, hvor det kommer fram at Malawi er et av få afrikanske land som ligger an til å oppnå enkelte av tusenårsmålene til FN. Blant annet er både barnedødeligheten og dødeligheten blant kvinner i barsel kraftig redusert. Komiteen mener dette er oppløftende, særlig tatt i betraktning av at Malawi har en brutto nasjonalinntekt per innbygger som er mindre enn en femtiendedel av den norske. Komiteen viser også til at Malawi har klart å øke dekningen for behandlingen av hiv/aids

fra 3 pst. i 2004 til 67 pst. i 2011. Det til tross for de store utfordringene landets helsesektor står overfor. Komiteen mener at slike resultater er det viktigste når Norge skal oppsummere effekten av bistand.

Peter Skovholt Gitmark (H) [10:34:12]: Målet med undersøkelsen fra Riksrevisjonen er å se på norsk bistand til helsesektoren i Malawi, som er indirekte eller direkte finansiert av Norge, og vurdere måloppnåelse og effektivitet, samt å vurdere forvaltningens oppfølging og kontroll av midlene. Undersøkelsen omfatter både bilaterale helseprosjekter og budsjettstøtte. Riksrevisjonen har også undersøkt arbeidet til det globale fondet og den globale vaksinealliansen GAVI.

Norges bistand fører til at utviklingen for barne- og mødre- og barnedødelighet og grunnleggende helsetjenester i Malawi går i riktig retning. Det er framgang i Malawi bl.a. innen vaksinerings av barn og behandlingen av aids-syke. Samtidig er andre viktige mål for å redusere barne- og mødre- og barnedødelighet samt styrking av helsesystemet ikke oppnådd. Det er vesentlige svakheter ved de malawiske myndigheters arbeid med å styrke det offentlige helsevesenet. Blant annet er lege- og sykepleierdekningen fortsatt lav, noe som betyr at landet er avhengig av utenlandsk helsepersonell.

Selv om det er oppnådd en klar forbedring av helse-tjenesten, har Riksrevisjonen også avdekket betydelige svakheter ved oppfølgingen av bruken av bistandsmidler i helsesektoren i Malawi. Det er store svakheter i landets offentlige finansforvaltning, og det er påvist at medisiner forsvinner i store mengder på veien ut til pasienter ved sykehusene og helsesentrene, noe som skaper mangel på viktige medisiner til dem som først og fremst trenger det. Jeg mener det må settes i gang langt sterkere tiltak for å forhindre slikt svinn. Jeg forutsetter at oppfølgingen fra norske myndigheter nå forbedres i tråd med anbefalingene fra Riksrevisjonen.

Norge er og har vært en av de største bidragsyterne til Malawi og har et ansvar for å påse at denne bistanden kommer frem til dem som trenger det, og at den blir brukt etter forutsetningene. Høyre mener at Utenriksdepartementet må følge anbefalingene til Riksrevisjonen og at norske bistandsmyndigheter, sammen med andre givere, bør sette i verk tiltak for økt tilgjengelighet av helsepersonell, medisiner og medisinsk utstyr. Dette må gjøres så raskt som mulig for å sikre at bistanden kommer hele befolkningen til gode. Det er dessverre slik at Malawi, som er et av verdens fattigste land, også har dårlig utbygget infrastruktur og en meget svak forvaltning. Dette forsterker etter min mening behovet for at Utenriksdepartementet ser nærmere på muligheten for å følge opp at bistandsmidler til Malawi fremkommer i landets statsbudsjett og regnskap. Dette er viktig for å redusere risikoen for korrupsjon og misligheter. Jeg viser for øvrig til at Riksrevisjonen setter spørsmålsteget ved bruken av direkte budsjettstøtte til et land som Malawi, der revisjons- og kontrollordningene er svake. Jeg i Aftenposten den 7. mars i år at utviklingsministeren er enig i at kontrollen er for svak, og at man vurderer å ansette en finanskontrollør ved ambassaden. Jeg ber om at utviklingsministeren bekrefter at det nå har funnet

sted, og at det er en ordning som fungerer. Det er tross alt gått flere måneder siden løftet ble gitt.

En stor del av den norske bistanden til Malawi er blitt gitt som budsjettstøtte. Svakheter som er avdekket i landets finansforvaltning, fører til at det kreves tettere oppfølging av midlene fra givers side. Det er derfor viktig at Utenriksdepartementet gjennomgår og sikrer at praksis og retningslinjer er i samsvar med Stortingets forutsetninger, noe som også anbefalt av Riksrevisjonen. La meg legge til at når det gjelder budsjettstøtte, bør det være noen klare kriterier som ligger til grunn. Parlamentarisk kontroll, gode kontrollmekanismer for å avdekke korrupsjon, en bevegelse – i det minste fra landet selv – i retning av demokrati og respekt for menneskerettigheter er alle minimumskrav som bør ligge til grunn for når Norge bør kunne bruke budsjettstøtte. Budsjettstøtte er i Malawis tilfelle ikke et egnet virkemiddel, hvis man ønsker Høyres mening, og det vil heller ikke være noe Høyre kommer til å være med på i tiden som kommer.

Høyre mener at måten Utenriksdepartementets budsjett dokumenter er utformet på, der en stadig større del av midlene bevilges via store sekkeposter, ytterligere vanskeliggjør Stortingets kontroll med midlene. Vi ønsker parlamentarisk kontroll, men da er det også opp til Utenriksdepartementet å bidra til at den norske parlamentariske kontrollen blir best mulig. Måten Utenriksdepartementets og kanskje Forsvarsdepartementets budsjettering og budsjett dokumenter utformes på, gjør denne kontrollen svært vanskelig for Stortinget, noe det store antallet spørsmål som reises i budsjettsammenheng, er en klar indikasjon på. Det er også svakheter ved den norske ambassadens oppfølging av lokale revisjoner av helsesektorprogrammet i landet. Riksrevisjonen har avdekket flere tilfeller der det ikke er gjort rede for bruken av midler, uten at ambassaden har fulgt dette opp på en tilfredsstillende måte. Jeg forutsetter derfor at Utenriksdepartementet nå tar de grep som er nødvendig for å bringe disse forhold i orden og viser til mitt tidligere spørsmål om det er ansatt en finanskontrollør ved ambassaden.

Det globale fondet var den største giveren til Malawis helsesektor for budsjettåret 2011–2012. Fondet finansierer nesten all hiv/aids-medisinerings. Per 2012 ga fondet slik medisinering til 300 000 mennesker i Malawi. Malawi er helt avhengig av vaksinealliansen GAVI for å opprettholde sitt vaksineprogram. Jeg mener Utenriksdepartementet bør påvirke de to fondene til å involvere myndighetene sterker i arbeidet. Malawi vil ikke kunne ta over finansieringen på mange år med GAVIs vaksinstøtte integrert i Malawis vaksineprogram. Til sammenlikning distribuerer det globale fondet aids- og malariamedisin gjennom andre parallelle systemer. Riksrevisjonen mener det er fullt mulig å synliggjøre midler for bl.a. GAVI og Det globale fondet i helsesektorprogrammets budsjetter og regnskap.

Høyre støtter flertallet i komiteen om å be Utenriksdepartementet gjøre en særlig vurdering av dette og ber om at denne vurderingen gjøres raskt.

La meg helt avslutningsvis gå tilbake til Aftenpostens oppslag den 7. mars i år, hvor både utenriksministeren og utviklingsministeren slår fast at undersøkelsen Riksrevisjonen

har gjort av svinn, er irrelevant fordi Norge en periode hadde stoppet helsestøtten til Malawi. Det er ikke riktig. Den undersøkelsen Riksrevisjonen har gjort, er høyst relevant. Det er norske leveranser i denne perioden hvor undersøkelsen har funnet sted, og det vil være relevant med hensyn til norsk bistand som i dag går til liknende institusjoner. Jeg mener utviklingsministeren bør svare på det, om han står på det som er sitert i Aftenpostens artikkel fra mars i år.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:41:50]: Malawi er et av verdens aller fattigste land. Det er et land som fortsatt er helt avhengig av bistand på ulike felt. Norge har i Malawi hatt et særlig ansvar for to av FN's tusenårs mål – mål nr. 4 og 5. Det gjelder reduksjon i dødeligheten blant barn under fem år med to tredjedeler mellom 1990 og 2015, og målet om å redusere dødeligheten blant gravide og fødende kvinner med tre fjerdedeler i samme tidsrom.

Det er framgang på disse områdene, slik det er blitt påpekt, men det ser allikevel ut til at det kan være vanskelig å nå de fastsatte målene innen 2015.

Helsesektorprogrammet i Malawi har vist en positiv utvikling når det gjelder tilgjengelighet og bruk av grunnleggende helsetjenester. Halvparten av målene som ble satt i programmet, er nådd. Mange er dem som dermed har blitt reddet fra en altfor tidlig død, har blitt behandlet for sykdom og har unngått helseplager på grunn av forebyggende helsearbeid. Betydningen av det må ikke nedvurderes.

På andre områder har ikke utviklingen vært like bra. Lege- og sykepleierdekningen er fortsatt svært lav, og tilgjengeligheten av medisiner, medisinsk utstyr og helsebygninger er det så som så med.

Norge bidrar med bistandsmidler bilateralt gjennom helseprosjekter, men kanalisere også midler via det globale fondet, vaksinealliansen GAVI, UNICEF og frivillige organisasjoner. Norge er en av de største bidragsyterne når det gjelder helsebistand til Malawi. Vi har derfor et ansvar for at midlene kommer fram til dem som trenger det, og at pengene blir brukt etter forutsetningene.

Riksrevisjonen stiller i undersøkelsen spørsmål ved kontrollen med bruken av bistandsmidlene og måloppnåelsen. De kommer også med forslag til forbedringstiltak. Utenriksdepartementet får bl.a. kritikk for manglende oppfølging. Det er konstruktiv kritikk som kan bidra til enda større effekt av innsatsen.

Når bruken av bistandsmidlene vurderes, er det også viktig å ha i mente det utviklingsstadiet landet befinner seg på. Forventningene til hvilke resultater som kan oppnås og hvor raskt, må ses i et slikt lys. Samtidig er det i slike land kanskje ekstra viktig at giverlandsmyndighetene er ekstra årvåkne og tett følger opp bruken av bistandsmidlene. Dette er også viktig for å hindre misligheter og korrupsjon.

Bistand er en viktig sak for Kristelig Folkeparti. Vi er opptatt av at Norge skal dele enda mer med verdens fattigste land. Samtidig er vi selvsagt opptatt av at hjelpen kommer fram dit den skal, og at den er effektiv, slik at så mange som mulig dermed får en bedre hverdag. Det er derfor av betydning at Utenriksdepartementet følger opp og gjør hva det kan for å se til at pengene blir brukt på en

riktig måte. Det er ikke tilfredsstillende når f.eks. medisiner forsvinner underveis til helsesentre og sykehus. Sammen med andre givere bør Norge sette i verk tiltak. De tiltakene Riksrevisjonen foreslår, må vurderes nøye i denne sammenhengen.

Bistandsmidler gitt som budsjettstøtte er utfordrende i fattige land med svak finansforvaltning. Her er det ekstra viktig med tett oppfølging fra giverlandene, slik at midlene brukes som forutsatt.

Til tross for de svakheter Riksrevisjonen har påpekt, er det også viktig å understreke at Riksrevisjonen kan bekrefte at bistand til Malawi har gitt positive resultater for befolkningen og har vært livreddende for mange mennesker. Kort sagt: Bistand nytter. Den kan bli enda bedre ved at kritiske evalueringer avdekker svakheter og peker på forbedringsmuligheter, og jeg mener at Riksrevisjonens arbeid har bidratt og bidrar til det.

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [10:46:23]: Jeg vil gjerne si tusen takk for muligheten til å diskutere hvordan vi kan sørge for at bistanden blir effektiv, at den kommer fram, og at vi avdekker korrupsjon og misligheter. Jeg vil gjerne takke Riksrevisjonen for deres kontinuerlige arbeid for å sørge for at man får en mulighet for forbedring og avdekking av prosedyrer. Jeg vil gjerne si at det viser verdien av Riksrevisjonen, og jeg vil også understreke at det viser betydningen av at vi har et stat-til-stat-samarbeid, som jeg vet at en del representanter tidligere har uttalt seg skeptisk mot i denne sal, for det viser betydningen av å bygge opp statsinstitusjoner som bærende for et lands utvikling videre framover, og Riksrevisjonen – det å ha en mulighet for å avdekke korrupsjon og misligheter – er avgjørende støtte.

Jeg vil gjerne benytte anledningen i denne salen til å vise til et eksempel. Nylig ble det avdekket korrupsjon med midler brukt til gjenoppbygging i den nordlige delen av Uganda. De midlene var på 85 mill. kr, hvor 23 mill. kr av dem var norske. De pengene ble ført tilbake til Norge, vi fikk tilbakebetalt dem. Det var kravet vårt, og det gikk i orden. Det ble avdekket av landets egen riksrevisjon. Og hvem hadde bygget opp landets egen riksrevisjon? Jo, det var det Norge og den norske Riksrevisjonen som hadde bidratt til. Det viser hvordan god stat-til-stat-bistand kan bidra til å utvikle samfunn, for det er ikke bare viktig å passe på norske penger. Det er viktig å passe på og sørge for alle offentlige penger, som i et enkelt land, fordi korrupsjon er ran fra de fattigste i landet.

Jeg har jo ordentlig tid her, så jeg har lyst til å gå ordentlig gjennom alle de kommentarene og merknadene som er fra både Riksrevisjonen og Stortinget. Jeg synes det er gode, grundige og viktige spørsmål som reises. Noen av dem krever litt lengre svar.

La meg begynne med begynnelsen. Malawi er et av verdens aller fattigste land. Det har 15 millioner innbyggere, det er blant det fattigste vi gir bistand til i denne delen av Afrika. Malawis demokrati er langsomt blitt styrket siden 1994. Jeg var i Malawi like før jul. De har 30 år med diktatur, og presidentskiftet i april 2012 har ført til positive endringer når det gjelder demokrati og menneskerettigheter samt i den økonomiske politikken. Dog vil jeg si ikke nød-

vendigvis gjennom den økonomiske situasjonen til Malawi, for de opplever en nedtur etter at de opphevet fast vekslingskurs med utlandet, som var en av de tingene som den forrige presidenten insisterte på at var fornuftig politikk. Men Joyce Banda, den nåværende presidenten og en av Afrikas to eneste kvinnelige presidenter, insisterte på at de måtte åpne opp for flytende valutakurser. Det har ført til inflasjon i landet i en periode. Vår oppfatning er at dette er fornuftig politikk fra landet, men det er også vårt håp at det over tid skal bidra til en bedring av den økonomiske utviklingen.

Norge jobber kontinuerlig sammen med andre givere for å følge opp at bistanden blir forvaltet på en best mulig måte. Riksrevisjonens undersøkelse viser at utviklingen på helseområdet i Malawi har vært positiv, og det er jo det hovedfunnet, vil jeg si, som er det positive funnet i rapporten. Men det er flere av helsesektorprogrammernes mål for redusert barne- og mødredødelighet og styrking av helse-systemet som ikke er nådd, og målet vårt må være å støtte opp under deres egen politikk for å nå dette i fremtiden.

Men jeg vil samtidig understreke at målene som var satt i helsesektorprogrammene, var svært ambisiøse. For eksempel var målet om nesten å halvere dødeligheten for barn under 5 år fra 133 per 1 000 barn i 2004 til 76 per 1 000 barn i 2010, et veldig ambisiøst mål. Dødeligheten for barn under 5 år har sunket fra 133 til 112 i denne perioden. Det er en gledelig nedgang, men det er ikke godt nok til å nå målet.

Dette viser jo litt av målstyringens paradoks og dilemma, nemlig at hvis du setter lave mål, vil du ikke oppleve å bli registrert med et avvik fra måloppnåelsen, men du vil ikke forbedre situasjonen så mye for befolkningen. Men hvis du setter ambisiøse mål, som er vanskelige, men viktige for å strekke seg ordentlig etter dem, vel, da risikerer du å få et avvik fra målet, men samtidig vil du kunne oppnå å strekke deg enda lenger i retning av målet. Som sagt: et åpenbart dilemma. Jeg er derfor glad for at Riksrevisjonen, samtidig som de påpeker at målene som Malawi satte seg, ikke er nådd, understreker at det har vært en positiv utvikling. Det er jeg enig i. Det er tross alt de positive resultatene som er avgjørende viktig for vårt videre engasjement i Malawi.

Ifølge Verdens helseorganisasjon er Malawi et av de få land i Afrika sør for Sahara som ligger an til å oppnå FNs tusenårsmål om å redde flere barn fra å dø. I perioden fra 2000 til 2010 har Malawi nesten halvert – med 45 pst. reduksjon av – barnedødeligheten for barn under 5 år. I Afrika sør for Sahara er det bare Rwanda samt de mer velstående landene Botswana og Namibia som har hatt enda bedre utvikling.

Gjennomsnittlig reduksjon i barnedødeligheten for barn under 5 år i Afrika sør for Sahara er på 23 pst., mens når det gjelder redusert mødredødelighet, er Malawi tredje best av de 15 SADC-landene, med 45 pst. reduksjon. Alt dette er positivt. For mange barn og for mange mødre dør, men det er bra at de lykkes såpass godt som de gjør med å redusere barnedødeligheten.

La meg da gå løs på komiteens merknader. Flertallet mener at det kreves langt sterkere tiltak for å forhind-

re svinn av medisiner. Det er jeg helt enig i. Dette er en pågående prosess. Vi har allerede satt i gang en rekke tiltak for å hindre svinn av medisiner etter at helsesektorstøtten til Malawi ble stoppet i 2010. Det er for tidlig å si noe konkret om hvor mye svinnet har blitt redusert, for det er foreløpig ikke gjort noen ny evaluering av de nye tiltakene. Men følgende er blitt gjort: Innkjøp av legemidler Norge har vært med på å finansiere etter 2010, har skjedd gjennom UNICEF. De leveres i ferdige pakker, blir distribuert gjennom en amerikansk organisasjon, og lokale brukergrupper blir informert om innholdet når medisinpakene mottas. Muligheten for kontroll lokalt øker dermed, og sjansen for tyveri blir redusert. Det blir nå gjennomført jevnlig kontroll med stikkprøver i distriktene i regi av UNICEF for å undersøke hvordan medisinene blir distribuert, lagret og håndtert samt hva som er tilgjengelig på sykehus og klinikker. Kontrollørene sier at det har vært en kraftig forbedring av lagring og forvaltning av legemidler det siste året.

Det sentrale medisinaldepotet er blitt omorganisert til en uavhengig stiftelse, nye kontrolltiltak ble innført i 2012, nye prosedyrer for planlegging, rapportering, revisjon og kontroll er blitt avtalt, og de årlige revisjonsrapportene blir nå gjenstand for en dobbeltrevisjon. Det globale fondet og Storbritannia støtter ellers opplæringen av innkjøp og distribusjon av legemidler, sånn at folk skal bli bedre til å gjennomføre det. Dette er gode tiltak som jeg håper vil virke, og som viser at vi tar på alvor de innspillene som er kommet fra både Riksrevisjonen og andre.

Komiteen mener det er behov for at UD ser nærmere på muligheten for å følge opp at bistandsmidler til Malawi framkommer i landets statsbudsjett og regnskap, fordi dette vil redusere risikoen for misligheter og korrupsjon. Det er jeg enig i. Vi samarbeider allerede med de malawiske myndighetene om å holde oversikt over alle typer bistandsmidler som Malawi mottar, og vi samarbeider bl.a. med amerikanske bistandsorganisasjoner om planer og rapporter for parallellfinansierte tiltak, for det utarbeides årlig et bistandsatlas som inneholder den informasjonen samlet sett. Dette vil vi følge opp i dialog med andre givere og myndigheter.

Men det er ett dilemma – det vil jeg bare si – som gjelder dette punktet og en senere kommentar, og som også representanten Skovholt Gitmark trakk fram: spørsmålet om i hvor stor grad det er rimelig å kreve at penger som myndighetene i realiteten ikke har kontroll over, kommer inn på budsjettet. Det er penger som i realiteten styres av andre organisasjoner, på distribusjon og levering av forskjellige ting, som man fra myndighetenes side ikke har kontroll over. Jeg bare tenker meg: Hvis Philips, en stiftelse eller noen andre skulle bestemme seg for å støtte de forskjellige sykehusene med noe materiell, og vi ikke har noen kontroll over det her i denne sal eller i regjeringen, er det da rimelig at det skal inn på statsbudsjettet på noen måte? Det er viktig å få oversikten over det, for det er bistand, men det er ikke nødvendigvis rimelig å kreve at det skal inn på de ordinære budsjettene, når man ikke har kontroll over det.

Jeg kommer lite grann tilbake til det, men det er ingen tvil om at den beste måten å sørge for en enhetlig poli-

tikk på dette på – sørge for best mulig oversikt og best mulig etterprøvnbarhet for parlamentenes rolle – er at pengene kanaliseres gjennom myndighetene istedenfor parallelle strukturer på utsiden av myndighetene. Det er åpenbart det beste og det mest effektive. Du vil få et enhetlig rapporteringskrav, og mindre penger som går vekk i administrasjon. Men det forutsetter, som det ble trukket fram av flere, at du har gode rutiner når det gjelder å avdekke korrupsjon, og at du har effektivitet i forvaltningen.

Så er det et viktig spørsmål som ble trukket fram: Riksrevisjonens påpekning og kritikk av at de mener at praksis og retningslinjer for budsjettstøtten må gjennomgås for å sikre at den er i samsvar med Stortingets forutsetninger. Det er Riksrevisjonens anbefaling, og også det som kommer fra komiteen. Her tenker jeg at det er to ting som er viktig å si. For det første forutsetter jeg at den praksisen vi har, er i tråd med Stortingets retningslinjer. Jeg stilte spørsmål til fagetaten vår, Norad, for å få deres vurdering av dette. Den er kommet, og den vil jeg distribuere og sørge for å gjøre tilgjengelig for komiteen. Den sier veldig tydelig at de oppfatter at vår praksis er i tråd med Stortingets føringer.

Jeg skal si to ting om det. For det første gjennomføres det omfattende vurderinger av landenes offentlige finansforvaltningssystemer relatert til risiko ved inngåelse av avtaler for budsjettstøtte. Budsjettstøtteretningslinjene vektlegger bærekraften i risiko knyttet til finansforvaltning, korrupsjon, makroøkonomi, politisk styresett og eksterne faktorer, og risikoanalysen inneholder en gradering av sannsynligheten for at risiko kan inntre.

For det andre er det sånn at det i budsjettstøtteretningslinjene gjøres en vurdering – i tråd med dem skal det gjøres en vurdering av om myndighetene har et troverdig program for å styrke den offentlige finansforvaltningen, for det holder ikke bare å være over en minsteterskel, du må også utvikle, og bidra til å utvikle for å bli bedre. Du må forvente at et land som er lutfattig, ikke har like gode styringssystemer som det vi har i Norge, men målet vårt skal jo hele tiden være en forbedring.

Vurderingen av troverdigheten av reformprogrammet og framdriften vurderes landsspesifikt, og det forutsettes at det utarbeides et landsspesifikt resultatrammeverk for reformprogrammene, med klare målkriterier som grunnlag for å vurdere framdrift. I tillegg til dette gjør vi alltid våre vurderinger i samarbeid med de andre landene.

La oss ta Malawi som eksempel. Vi stoppet budsjettstøtten vår til Malawi i forbindelse med at de i sin økonomiske politikk valgte å la være å vektlegge en del av IMF's anbefalinger, bl.a. på det jeg nevnte om valuta, men også andre deler av den økonomiske politikken. Da avsluttet mange land sine budsjettstøtteprogrammer. Nå har flere tatt opp igjen budsjettstøtten til Malawi. Vi har valgt å la være å ta opp igjen budsjettstøtte til Malawi. En faktor som er ganske utslagsgivende der, er at de ikke har på plass en ny riksrevisor i Malawi nå, som, etter vår oppfatning, gjør at parlamentets kontroll med forvaltningen fra statens side ikke er god nok. Vi har et ønske om å ta opp igjen budsjettstøtte til Malawi, for vi mener at det er en bra og riktig politikk. Men kriteriene om god finansforvaltning med mu-

ligheten for avdekking av korrupsjon, det som handler om parlamentets kontroll, som Peter Skovholt Gitmark også trakk fram, og det som handler om en positiv utvikling i styresett, som jeg mener at det er i Malawi nå – alle de tre tingene må være på plass før vi tar opp igjen budsjettstøtte til Malawi.

Jeg vil likevel varsle Stortinget om at jeg fram mot statsbudsjettet vil ta en gjennomgang av praksis og retningslinjer for budsjettstøtten og presentere det i en ordentlig sammenheng for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet til høsten, slik at vi kan ta en diskusjon om retningslinjene og praktiseringen av dem, for å sikre at det er i tråd med det Stortinget ønsker.

Så til en stadig tilbakevendende kritikk. Flertallet mener at budsjettdokumentene er utformet på den måten at en stadig større andel av pengene bevilges via sekkeposter. Her vil jeg invitere utenrikskomiteen til debatt, og nå bare sier jeg det til de av medlemmene som er her.

For noen år tilbake hadde vi en innretning på budsjettene våre som var slik at man budsjetterte på land. Så ser en at Stortinget – regjeringen og Stortinget i fellesskap – i større og større grad er blitt mer og mer opptatt av tema. Klima- og skogprosjektet ligger der, en satsing på fornybar energi ligger der, og flere representanter i Stortinget har i et Dokument 8-forslag fremmet forslag om at vi skal ha en egen budsjettlinje for utdanning. Vi har kvinnebudsjettlinjen. Disse tingene bidrar til å gjøre budsjettering og etterprøving av dette mer komplisert for Stortinget. Det innser jeg glatt, det var det første jeg så. Vi tar grep internt når vi nå forfatter stortingsproposisjonen, for å sørge for å gjøre den lettere tilgjengelig for Stortinget. Det er likevel slik at kryssende budsjettlinjer gjør at dette er mer komplisert og vanskeligere å følge opp for Stortinget enn det kunne være, hvis vi hadde gjort det på en annen måte. Men slik blir det når en bare etterspør og sier at det skal være satsing i det landet, og samtidig er veldig opptatt av å sørge for at utdanning eller fornybar energi skal være et prioritert område. Da blir det styring langs to forskjellige styringssignaler, og det gjør det mer komplisert å drive med budsjettering. Men jeg tar gjerne – hvis komiteen ønsker det – et møte om dette for å bidra til at vi fram mot budsjettframleggelsen i høst kan gjøre det enklere for Stortinget å ta de innspillene som er ønskelige.

Så er spørsmålet om vi tar de grepene som er nødvendige for å sørge for at tilfellene som Riksrevisjonen har avdekket, er gode nok. Sentral kontrollenhet i UD har undersøkt de tre sakene som Riksrevisjonen trekker fram i sin rapport. Alle sakene er avsluttet uten at Sentral kontrollenhet har funnet misligheter. Vi vil også se nærmere på hva slags grep som kan tas for å styrke ambassadens oppfølging og kvalitetssikre bistanden. Vi er i gang med midlertidige tiltak for å styrke forvaltningen. Vi er i en prosess med å ansette en konsulent som skal jobbe med finansforvaltningen, slik Peter Skovholt Gitmark trakk fram, inntil en utsendt finanskontrollør eventuelt er på plass. Men dette kommer også an på budsjettstøtten i Malawi i framtiden, som er en av de tingene vi vurderer.

Så var det et siste spørsmål som jeg vil svare på. Riksrevisjonen mener – og komiteen er enig i – at UD bør på-

virke GAVI og Det globale fondet til å involvere myndighetene sterkere i helsearbeidet. Det gjør vi. Det er både i GAVI og i Det globale fondet utviklet klare retningslinjer for samfinansiering og strategier for å styrke det nasjonale eierskapet. Begge to tar del i den internasjonale og nasjonale helsefinansieringsdialogen, og dialogen med de nasjonale helse- og finansdepartementer er trappet opp. Vi er opptatt av dette feltet, og vi leder an i diskusjonen om samfinansiering og finansiell bærekraft under GAVIs partnerforum i desember i fjor. Vi har en egen arbeidsgruppe i GAVI for bærekraftig finansiering som følger opp dette. Jeg er opptatt av at når vi går inn med bistand til et land, må vi ha en idé om når den skal fases ut. Jeg tenkte bare jeg kunne nevne i samme anledning at vi f.eks. i samarbeidet vårt med Tanzania nå har satt en sluttdato, en sluttplan som er parallell med Tanzanias plan om å utfase bistand fram mot 2025, i tråd med at Tanzania forventer å ha en plan for å bli et mellominntektsland i 2025 og får også stor inngang på naturressurser. Slik mener jeg vi bør tenke når det gjelder all bistand. Det er helt klart at Malawi er et land som er lutfattig, og som vil komme til å være avhengig av bistand i overskuelig framtid, men vi må hele tiden tenke på hvordan vi bygger opp helsesystemene godt, med nok leger og nok sykepleiere, og hvordan vi sørger for at denne finansieringen over tid skal ivaretas av landet selv, bl.a. gjennom å øke skatteinntekter fra landet.

Med dette sier jeg tusen takk for muligheten til å ta denne diskusjonen som Riksrevisjonen har lagt opp til. Jeg vil si takk til samarbeidet med Stortinget og med Riksrevisjonen i denne saken.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:05:24]: Jeg har et veldig kort spørsmål til statsråden. Hvorfor har Norge, som eneste land i Norden, ambassade i Malawi?

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [11:05:39]: Det er fordi Malawi er et lutfattig land, og vi er et av de landene som har vært i Malawi over tid. Vi har bidratt med bistand i Malawi over tid. Det fungerer godt. Det er et av de stedene der noen land, for å unngå at de fattigste landene blir såkalte «orphans», «aid orphans», i noen sammenhenger må ta ansvar. Det har vi gjort i Malawi, og vårt samarbeid der er godt. Vi har tenkt å fortsette samarbeidet med Malawi over tid.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:06:18]: Dersom jeg forstår statsråden riktig, er den aller viktigste oppgaven for ambassaden vår i Malawi å følge opp norsk bistand. Når en leser Riksrevisjonens rapport, er det masse penger som det ikke er gjort rede for, og som ikke er fulgt opp av ambassaden på en tilfredsstillende måte. Hvis dette er ambassadens eneste eller viktigste oppgave, hvorfor er det da ikke blitt gjort?

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [11:06:48]: Jeg er ikke enig i den beskrivelsen. Riksrevisjonen har gått inn og sett på noen av de programmene som er der. De har sær-

lig sett på helsebistanden. Ambassaden har også en rekke andre prosjekter for å styrke finansforvaltningen, den generelle finansforvaltningen – ikke bare den helserettede finansforvaltningen, men den generelle finansforvaltningen – i landet, som er god, og som har bidratt til å styrke Malawi fra den posisjonen de hadde tidligere og fram til i dag.

Jeg kan si det slik at det er flere andre land – og også Verdensbanken – som har tatt opp igjen bistanden, budsjettstøtten, til Malawi, men vi har valgt å holde igjen, inn-til vi har fått på plass en ny riksrevisor og vi har hatt en ny gjennomgang av situasjonen, fordi vi mener at det er viktig å oppfylle alle de kriteriene og den målsettingen som ligger der fra Stortingets side. Men jeg mener at bistanden i Malawi virker. Det mener jeg også denne rapporten godt dokumenterer gjennom framskrittene som er for barnedødelighet og mødre dødelighet.

Presidenten: Replikskiftet er dermed omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:08:04]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkning av kommunane si styring og kontroll med tenester med nasjonale mål (Innst. 264 S (2012–2013), jf. Dokument 3:7 (2012–2013))

Per Rune Henriksen (A) [11:08:37]: Det er en enstemmig innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen i denne saken. Komiteen har under behandlingen av Riksrevisjonens undersøkelser av kommunenes kontroll med tenester med nasjonale mål lagt vekt på at det er brukerne som er det sentrale. Det er vi, innbyggerne, som er avhengig av at kommunene har styring og kontroll med tjenestene som tilbys. Derfor mener en samlet komité at det er alvorlig når Riksrevisjonen har avdekket svak kontroll og styring med viktige tenester.

De tre områdene som Riksrevisjonen har konsentrert sin undersøkelse om: grunnskolen, hjemmetjenesten og avløpstjenesten, er alle viktige for innbyggerne og gir etter komiteens mening et generelt bilde av kommunenes styring med offentlige tenester. Det er imidlertid viktig å tilføye at konsekvensen av manglende styring ikke er en del av undersøkelsen.

Komiteen mener at det ikke nødvendigvis er slik at det en rapporterer, har god kvalitet, og det en ikke rapporterer, har dårlig kvalitet. Like fullt må kommunene ha kunnskap om de tjenestene innbyggerne får, fordi følgene av mangelfull kontroll er at lovbrudd ikke avdekkes, og at nødvendige forbedringer ikke iverksettes.

Kommunestyret er den øverste ansvarlige for tjenestene i kommunene. Riksrevisjonens undersøkelser avdekker at det politiske nivået ikke er tilstrekkelig informert om tjenestene som tilbys. Når halvparten av kommunene f.eks. ikke har fått rapportering om tilbudet til demente, er det alvorlig. Når vi vet at Helsetilsynet har avdekket svikt i demensomsorgen i hjemmetjenesten både i 2010 og i 2011,

burde politikerne i kommunene etterspørre kvaliteten på de samme tjenestene, ikke minst for å ha nødvendig grunnlag for å gripe inn, prioritere eller gjøre endringer. Det er etter komiteens mening et tankekors at det politiske nivået får for mye informasjon om innsatsfaktorer og fordeling av ressurser, men lite om kvaliteten på tjenestene.

Riksrevisjonens rapport viser store forskjeller i rapporteringen på de tre utvalgte områdene, hvor rapportering på grunnskolen kommer positivt ut. Det viser at statlige sektorkrav påvirker styringen og kontrollen.

Komiteen er tilfreds med at flere av de forslagene Riksrevisjonen har kommet med, dels er imøtekommet fra Kommunal- og regionaldepartementet og videre at departementet stiller seg positivt til å etterkomme flere av dem, som å sette i verk ytterligere tiltak for å styrke internkontrollen, bedre samordningen av statlig politikk og forbedringer av forvaltningsrevisjonen.

Komiteen er av den oppfatning at kommunene skal ha frihet til å velge hvordan de styrer virksomheten innenfor gjeldende lover og regler. Samtidig er det viktig og nødvendig at kommunestyrene rundt i landet får eller skaffer seg tilstrekkelig informasjon om tilstanden i tjenestetilbudet i sin kommune. Det er, slik komiteen ser det, ingen motstrid mellom disse hensynene, og man slår fast at det aller viktigste må være at innbyggerne får de tjenestene de etter loven skal ha, uavhengig av hvilken kommune de bor i.

Per-Kristian Foss (H) [11:11:51]: Det er alvorlig når det avdekkes at svært mange kommunestyre ikke har en systematisk rapportering om tilstanden på viktige tjenestområder. I de store kommunene er dette ganske vanlig. Det er overraskende når innbyggerne på denne måten behandles ulikt i større og mindre kommuner. Enda mer alvorlig er det når det avdekkes i rapporten at administrasjonssjefene i mange kommuner har svak kontroll med tilstanden i egen kommunes tenester, og at kommunene i liten grad utnytter de mulighetene som ligger i forvaltningsrevisjonen, som også eksisterer på kommunalt plan.

Like alvorlig er det når ulike statlige sektorkrav kolliderer og gjør kontrollen vanskelig, og at kommunestørrelse systematisk er et område som skiller kommunenes kontroll med egne tenester. Sånn sett er det alvorlig at Kommunal- og regionaldepartementet i liten grad har innhentet informasjon, også om bruken av lovpålagte styringsdokumenter. Man får et inntrykk av at det er viktig at brev sendes ut – ikke at de følges opp. Med andre ord er denne mangelen på kontroll med egne tenester og egne direktiver synes også å være et fenomen som brer seg på topplanen, altså i departementet.

Det er påvist at mange kommunestyre ikke får rapportering om tilstanden eller kvaliteten på viktige tjenestområder, som jeg har nevnt. Det viser seg at halvparten av kommunestyrene ikke får rapportering om tilbudet til f.eks. demente og om kompetansen i hjemmetjenesten, altså kvaliteten i omsorgen. Enda færre får rapportering om ernæring og legemiddelhåndtering i kommunene, som i høyeste grad også dreier seg om kvaliteten i tjenestene overfor eldre. Over halvparten av kommunestyrene får

heller ikke rapportering om ledningsfornyelse eller overløp og lekkasjer i avløpsanlegget. Mange anlegg er dessuten i så dårlig forfatning at det truer funksjonaliteten. Feil og mangler ved avløpsnettene kan gi store konsekvenser. Det kan bl.a. føre til forurensning av drikkevannskildene, kildeoversvømmelser og skader på veier og hager. En høyesterettsdom fra 2011 fastslo dessuten at kommunene kan være erstatningspliktige hvis vannskader oppstår som følge av feil ved avløpsnettene. Dette ansvaret er jeg altså med andre ord slett ikke sikker på at flertallet av landets kommunestyre og noen av deres medlemmer er klar over.

Innbyggerne er avhengige av at kommunene har styring og kontroll med tjenestene som tilbys. Det er også viktig å gi kommunestyrene relevant informasjon på de forskjellige områder for å sikre effektiv økonomisk drift i kommunene. Det er etter min mening et faresignal for Kommune-Norge at Riksrevisjonen påpeker at mange administrasjonssjefer ikke har tilstrekkelig grunnlag for kontroll med tilstanden i tjenestene i sine respektive kommuner. Det er tross alt disse som skal legge frem et budsjettforslag på et kanskje ikke tilstrekkelig faktisk grunnlag.

Det er selvfølgelig ikke nødvendigvis slik at det man rapporterer inn, inneholder god kvalitet, og at det man ikke rapporterer inn, har dårlig kvalitet. Allikevel mener en samlet kontroll- og konstitusjonskomité at det er alvorlig at kommunene ikke har kunnskap om kvaliteten på de tjenestene kommunenes innbyggere faktisk får. Fire av fem kommuner har f.eks. ikke fått rapportering om ernæring og legemiddelhåndtering, særlig med henblikk på at Helse-tilsynet har avdekket vesentlig svikt i demensomsorgen i hjemmetjenesten i kommunene i både 2010 og 2011. Et uttrykk som «kvalitet i omsorgen» har vært brukt en rekke ganger i denne sal, og dette dreier seg om nettopp det på det faktiske kommunale plan.

Det er verdt å merke seg at når det gjelder grunnskolen, er det satt klarere mål, og kommunestyrene får også i større grad inn rapportering. Dette er fordi man i denne sektoren er lovpålagt å rapportere til kommunestyret. Det gjør at lokalpolitikerne har bedre kunnskap og kontroll med denne sektoren. Dette viser at statlige sektorkrav påvirker styringen og kontrollen til kommunene.

Jeg vil anbefale at Kommunaldepartementet setter i gang tiltak som kan medvirke til at kommunestyrene får nødvendig styringsinformasjon på viktige områder. Kommunal styring er viktig. Grunnlaget for styring må være kunnskap. Det synes langt på vei å mangle. Tiltakene bør da særlig være tilpasset behovene i små og mellomstore kommuner, hvor behovene er størst – helt åpenbart. Det er viktig for innbyggerne i enhver kommune at de får tjenester som de etter loven skal ha, og at nasjonale mål gjelder for alle borgere i landet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:17:18]: Undersøkelser av kommunenes styring og kontroll med tjenester med nasjonale mål er etter min vurdering både utrolig viktig og svært vanskelig.

Sjøsagt reviderer Riksrevisjonen etter Stortingets vedtak om de er faglig gode eller faglig mindre gode. Riksrevisjonen må til enhver tid forholde seg til det som er lov

og vedtak og skal revidere ut ifra det. Vår oppgave er å se på erfaringene av hvordan disse vedtakene fungerer i praksis, og så på basis av Riksrevisjonens gjennomgang ikke bare se på hvordan dagens system fungerer, men kanskje i like stor grad få en diskusjon om hvordan systemet burde være for at en i større grad kunne få et bedre samsvar mellom intensjon og virkelighet. Poenget er jo at den enkelte innbygger skal ha, som flere har sagt, likeverdige tjenester uavhengig av sin situasjon.

Det er påpekt svakheter både når det gjelder rapportering til kommunestyrene, administrasjonssjefenes svake kontroll, og at kommunene i liten grad utnytter muligheten til kontroll med den tjenestekvaliteten som ligger i forvaltningsrevisjonen. Det er avklart at det er mindre rapportering i små kommuner. Det er sjøsagt ulikt behov, men samme lovkrav.

Det bringer meg over på poenget med kvalitet kontra rapportering. Det er klart at det ikke er noen direkte sammenheng mellom kvalitet på tjenesten og i hvilken grad de som har ansvaret for å utøve tjenesten, rapporterer. Det som er det sentrale, er sjøsagt at ledere på ethvert nivå, enten det er store eller små kommuner, har oversikt over situasjonen på det området som en har ansvar for. På hvilken måte en skaffer seg den oversikten, kan være mangslungen.

Mye av den rapporteringen som skjer i dag, er fragmentert og kanskje i enkelte tilfeller ikke hensiktsmessig for at ledere som har en travel hverdag, skal følge etaten sin, følge området sitt og ha en god oversikt. Det sies f.eks. i dokumentet her at fire av fem kommunestyre ikke har fått rapport om ernæring og legemiddelhåndtering av hjemmetjenesten. Vi kan stoppe opp ved ernæring. Ja, på hvilken måte kan kommunestyret få oversikt over ernærings-situasjonen til de menneskene som hjemmetjenestene har kontakt med? Det er en veldig krevende sak. Det er veldig vanskelig å finne parametere for det som teknisk beskriver det. Det som er det sentrale, er i hvilken grad hjemmetjenestene fungerer slik at menneskene trives, at de ikke er ensomme, og at de har livsglede. Det er forhold som det er svært vanskelig å rapportere om.

Det jeg altså inviterer til her, er en diskusjon om hva som er god styringsinformasjon. Ut fra min yrkeserfaring har jeg lært at gode ledere er ledere som har oversikt, som kan fornemme på en god måte hva som rører seg innenfor sitt ansvarsområde, og som velger andre ledere som har naturlig autoritet ut fra en faglig respekt i sitt fagområde. Dette er en ledelseskultur og en ledelsestradisjon som etter min vurdering i dag er altfor lite påaktet.

Vi har tidligere diskutert ledelse i forbindelse med 22. juli, og der var regjeringspartiene svært klare på at ledelse måtte utøves på en ny måte, slik at de som til enhver tid var tette på situasjonen, skulle innse viktigheten av – og øves opp til – å handle sjølstendig i tråd med det overordnede nivåets intensjoner. Det er for meg en svært klok ledelsesfilosofi. Den er samtidig svært krevende å praktisere, for det fordrer at ledelsen og de som er fagfolk i den praktiske hverdagen, har en felles forståelse og en felles holdning til hvordan oppgavene skal løses kvalitativt og effektivt godt innenfor de rammer som er. Dette er en hold-

ning til ledelse som jeg tror det er viktig at Stortinget drøfter vidare, fordi den måten som det i dag rapporteres og kontrolleres på, har vist seg ikke å være tilstrekkelig med hensyn til det som er poenget, nemlig at eksempelvis det vi snakker om nå, kommunale tenester, fungerer godt. Det er mange kommuner som sikkert har dårlig rapportering, men hvor folk er svært fornøyd med tenestene, fordi en har ledere som har oversikt, kjenner forholdene og dermed ikke trenger å rapportere alle mulige forhold.

Jeg vil sjølsagt ikke undervurdere at en skal ha et system som påser at det er effektivitet og kvalitet i ethvert ledd, men måten vi gjør dette på, må i høyeste grad drøftes. Riksrevisjonens påpekninger er ut fra dagens regelverk og dagens holdning til ledelse. Det er et stort behov for å diskutere hva som er god ledelse framover. Diskusjonen i forbindelse med 22. juli-kommisjonen har avdekket at det på det området som på andre områder er behov for å endre ledelse og ledelseskultur. Det var det viktigste poenget statsministeren refererte til i den saken. Det gjelder også på en rekke områder innenfor offentlig forvaltning.

Statsråd Liv Signe Navarsete [11:24:09]: Eg er oppteken av at folk skal vere trygge på at dei får gode kommunale tenester. Undersøkingar viser at innbyggjarane i det store og heile er nøgde med tenestene dei får.

For meg er det difor viktig å presisere at Riksrevisjonen ikkje har undersøkt om innbyggjarane får dei tenestene dei skal ha, eller om kvaliteten på tenestene er god. Riksrevisjonen har undersøkt kva slags styring og kontroll kommunane har på utvalde tenesteområde.

Det er òg viktig å presisere at kommunane fyrst har ei forplikting idet ei lov- eller forskriftsfesta oppgåve vert sett i kraft. Riksrevisjonen har undersøkt tenester med nasjonale mål. Kommunane er ikkje forplikta til å oppfylle nasjonale mål som ikkje kjem til uttrykk gjennom ei lov- eller forskriftsfesta oppgåve, eller gjennom øyremerkte midlar med bestemte føresetnader. Kort sagt: Me kan ikkje krevje at kommunane skal skrive rapportar dersom dei ikkje er forplikta til det. So vil eg òg leggje til at det er sjeldan me får klager over at det er for få rapporteringskrav, for få skjema som skal fyllast ut.

Eg er glad for at komiteen er samd med meg i at undersøkinga i utgangspunktet ikkje seier noko om kvaliteten på det kommunale tenestetilbodet. Komiteen peiker òg på at det ikkje utan vidare er slik at det ein rapporterer inn, held god kvalitet, og at det ein ikkje rapporterer inn, har dårleg kvalitet. Eg er samd med komiteen i det.

Slik eg las rapporten frå Riksrevisjonen, legg revisjonen til grunn at omfang og detaljnivå på rapporteringa gir uttrykk for om kommunane har god styring og kontroll. So enkel og svart-kvit er ikkje verda. Styring og kontroll handlar om meir enn berre rapportering, og eg er glad for at komiteen gir uttrykk for at rapportering berre er eitt av fleire verkemiddel for å oppnå god styring og kontroll.

Men eg registrerer òg at komiteen er bekymra for at manglande rapportering til kommunestyra kan få alvorlege konsekvensar. I innstillinga vert det m.a. peikt på manglande rapportering om kvaliteten på tilbodet til demente og kompetansen i heimetenesta.

Som eg innleia med, er eg oppteken av at folk får gode kommunale tenester. Dersom manglande rapportering har som konsekvens at tenestetilbodet vert uforsvarleg eller mangelfullt, er dette sjølsagt noko me ikkje kan akseptere. Men slik eg ser det, er ikkje god kontroll avhengig av at kommunestyret får rapport om korleis t.d. sjukepleiarane puttar piller i dosettane. Det viktige er at innbyggjarane får dei medisinarane dei skal ha når dei skal ha dei.

Eg meiner likevel at me i stor grad skal la det vere opp til dei enkelte kommunane og dei enkelte kommunestyra å finne nødvendig nivå på rapporteringa. Det som er eit passande nivå i ein kommune, treng ikkje å vere passande i ein annan. Det handlar om kontrollspenn, det handlar om kor mange nivå kommunen har, det handlar om kompleksitet i forvaltninga i den enkelte kommunen, og det handlar sjølsagt om korleis ein vel rapporteringsrutinar. Som elles er vitet jamt fordelt her i landet, og som elles er kommunestyra godt eigna til å vurdere dette sjølve.

Når eg seier dette, er det ikkje fordi eg tek lett på Riksrevisjonen sin rapport. Eg meiner at det ligg element der som me skal ta med oss vidare, og som me skal drøfte vidare, og eg vil òg understreke at på dei områda der ein påpeiker kven det er sitt ansvar, tek me det ansvaret. Vår oppgåve er å leggje til rette for at kommunane har orden i eige hus. Me har nyleg revidert regelverket som gjeld kommunane sin eigenkontroll. Her har me fått inn ei lovbestemming om å påleggje administrasjonssjefen å rapportere til kommunestyret om internkontrollen. Me trur at det kan vere med og setje internkontrollen på dagsordenen lokalt.

Så er det fagdepartementet som har ansvar for å følge opp sektorkrav som er fastsette i lov eller forskrift, t.d. innanfor helse og skule. Tilsynsstyresmaktene har ansvaret for å føre tilsyn med at tenestene er etter lov og forskrift. Til dømes sjekkar Helsetilsynet forholda innanfor omsorgstenestene jamleg.

Alle verksemdar, òg kommunane, har nytte av innspel og forslag frå andre. Eg trur òg det er godt og viktig for kommunane å lese rapporten og få innspel gjennom den som dei bør drøfte og bruke. Men utover det som er lovpålagt, får kvar enkelt kommune sjølv vurdere relevansen av Riksrevisjonen sine meiningar om korleis dei bør drive sin kommune. Det er det som kallast lokalt sjølvstyre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anders Anundsen (FrP) [11:29:43]: Jeg er litt overrasket over måten statsråden har lest Riksrevisjonens rapport på. Jeg har ikke opplevd at Riksrevisjonen etterlyser mer detaljert rapportering, men relevant rapportering. Statsråden sier at det ikke er relevant å rapportere om nasjonale mål, for det er det statsråden sier. Hun sier at det får være opp til kommunene selv å velge, for det er kommunalt selvstyre. Hva mener statsråden – som selv bidrar til å sette nasjonale mål for tjenester kommunene skal levere – er meningen med disse nasjonale målene, hvis de ikke skal følges opp?

Statsråd Liv Signe Navarsete [11:30:19]: Det eg sa, er at kommunane ikkje har plikt til å rapportere, dersom

det ikkje er omfatta i forskrift eller lov. Det trudde eg var noko me kunne vere samde om. Utover det er det kommunane sjølve som bestemmer kva dei vil rapportere om. Eg sa ikkje at dei ikkje skal ta omsyn til nasjonale mål, men eg sa at dei ikkje må rapportere om det som ikkje er omfatta av lov eller forskrift.

Presidenten: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:31:02]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Kunnskapsdepartementets koordinering av forskningspolitikken (Innst. 232 S (2012–2013), jf. Dokument 3:3 (2012–2013))

Anders Anundsen (FrP) [11:31:37] (komiteens leder og ordfører for saken): La meg først få lov til å gratulere Per Rune Henriksen med en slags ilddåp i dagens saker. Han er overlatt mye ansvar i disse fem komitéesakene som vi behandler i dag, og så langt har det jo gått bra, som saksordfører i to saker allerede.

Riksrevisjonens undersøkelse av Kunnskapsdepartementets koordinering av forskningspolitikken har avdekket flere svakheter. Det ble i 2011 bevilget om lag 23,5 mrd. kr til forskning og utvikling i Norge. I 2012 ble det bevilget 24,2 mrd. kr til det samme formålet. Dersom man tar med virkningen av skattefradraget for næringslivet, blir summen 25,5 mrd. kr. Bevilgningene til forskning og utvikling gis fra 16 ulike departementer. Det er med andre ord mye penger som går fra mange ulike departementer til forskning og utvikling. Til sammenlikning bevilget svenske myndigheter 31,5 mrd. svenske kroner – noe som tilsvarer 28,8 mrd. norske kroner – til samme formål i 2012.

For å lykkes i forskningspolitikken er det avgjørende at forskningsinnsatsen koordineres. Det overordnede ansvaret for koordineringen ligger i Kunnskapsdepartementet. Mens svenskene har utstyrt seg med en langsiktig og forpliktende plan for koordinering og utvikling av forskningsinnsatsen – og det er bakgrunnen for at jeg tok med deres tall i stedet – har vi i Norge ikke den samme tradisjonen for brede, langsiktige og forpliktende planer på forskningsområdet. Riktignok har vi også sporadiske forskningsmeldinger, men det kan ikke på langt nær sammenliknes med det svenskene har utstyrt seg med. Det er mulig at den svake tradisjonen Norge har på dette området, bidrar til å svekke muligheten for aktiv og effektiv koordinering fra Kunnskapsdepartementets side. Riksrevisjonen har i alle fall avdekket at det er svakheter ved Kunnskapsdepartementets koordinering av tverrdepartementale strategiske prosesser, manglende koordinering av budsjettprosessen, svak koordinering av styringssignaler overfor Forskningsrådet og svak utnyttelse av departementenes forskningsutvalg, DFU, som koordineringsorgan.

For å koordinere og målrette forskning spiller naturligvis også Forskningsrådet en avgjørende rolle. Komiteen har merket seg at Forskningsrådet utsettes for en de-

taljstyring fra departementene som begrenser muligheten Forskningsrådet har for en mer helhetlig tenkning. Det er behov for en mer helhetlig målstruktur for Forskningsrådet, og komiteen legger til grunn at det er resultatet etter at Kunnskapsdepartementet nå selv har gjennomført en større evaluering av Forskningsrådet.

Riksrevisjonen mener det er et stort fravær av koordinering under budsjettbehandling og under utvikling av viktige strategiske mål for forskningen. Kunnskapsdepartementet mener på sin side at det er mer koordinering på dette området enn det Riksrevisjonens undersøkelse gir uttrykk for og viser i den sammenheng bl.a. til den uformelle politiske behandlingen av statsbudsjettet. Komiteen er enig i at den politiske behandlingen er en del av det koordineringsarbeidet som skjer på forskningsfeltet, men vi mener også at det er vanskelig å avdekke det på en relevant måte i en riksrevisjonsrapport.

Etter Riksrevisjonens undersøkelse er det også gjennomført en rekke tiltak fra departementets side for å bidra til å bedre koordineringen, bl.a. ved å bruke DFU mer aktivt, og ved at målstyringen for Forskningsrådet er gjennomgått og forbedret.

Komiteen har også merket seg at departementet er enig med Riksrevisjonen i at det er viktig å knytte forskningssamarbeidet med EU nærmere opp til budsjettprosessen i Norge.

Komiteens innstilling er enstemmig på alle punkter, med ett unntak: Komiteens medlem fra Venstre tar til orde for en ordning med et innovasjons- og forskningspolitisk råd på nivået over departementene, med statsministeren som rådsleder. Da tar jeg av meg saksordførerhatten et lite øyeblikk og tar på meg fremskrittspartihatten, for Fremskrittspartiet har sympati med intensjonen bak en slik innretting, men vi mener det må være opp til regjeringen å ordne sine forretninger på egnet måte. Samtidig er vi litt i tvil om et slikt råd kan være på et nivå over departementene, som har en egen plass i vårt konstitusjonelle system. Men det forhindrer ikke at man kan lage en konstruksjon som vil ivareta intensjonen om bedre koordinering og samhandlingskraft i bruken av forskningsmidlene.

L a i l a D å v ø y hadde her overtatt presidentplassen.

Henning Warloe (H) [11:36:28]: Det føles nesten uvirkelig å ha så mye taletid, men jeg skal love ikke å bruke den. Det er første gang jeg deltar i en slik debatt, men dette temaet er svært interessant.

Forskningspolitikk er etter min oppfatning kanskje det viktigste strategiske politikkområdet vi har i dag. Det er i høyeste grad sektorovergripende. Vi ser på verdensbasis et kunnskapskappløp som har avløst det tidligere våpenkappløpet. Det investeres massivt i forskning og utvikling av ny kunnskap og ny teknologi i mange land i verden, og det er i stor grad denne satsingen som vil avgjøre de enkelte landenes strategiske posisjon i fremtiden, sannsynligvis. Så dette er et strategisk politikkområde, og da blir strategisk planlegging og ledelse viktig. Og da kommer vi til det som er kjernen i Riksrevisjonens rapport, som debatteres i dag, nemlig koordinering. Uten koordinering og uten en

samlet oversikt er det heller ikke mulig å drive strategisk planlegging og ledelse. I det norske, svært sektoropplagte systemet er dette en stor utfordring. Vi har, fra Høyres side, flere ganger i forskningsdebatter påpekt disse svakhetene og etterlyst en tydeligere vilje hos regjeringen til å ta et strategisk lederansvar når det gjelder viktige temaer og diskusjoner.

Siden Riksrevisjonens rapport forelå, har vi fått den nye forskningsmeldingen. Forut for forskningsmeldingen, som har tittelen Lange linjer – kunnskap gir muligheter, forelå en rekke evalueringer av ulike deler av forskningssystemet. Det er jo et mål at vi skal ha et mest mulig effektivt og velfungerende forskningssystem. Det er mange aktører, og det er et behov for samordning, rolleavklaring og samarbeid. Technopolis, som er firmaet som gjorde en evaluering av Forskningsrådets funksjon, påpekte som et av sine hovedpoenger nettopp denne koordineringsutfordringen. Forskningsrådet er i en spesiell situasjon. Det er et organ som er rådgiver for regjeringen når det gjelder forskningspolitiske spørsmål, samtidig som det er et forvaltningsorgan som er underlagt den samme regjeringen og det skal utøve regjeringens politikk i svært stor grad. Forskningsrådet har naturligvis også egne strategier og et eget planverktøy som legges til grunn for det arbeidet. Når da en så viktig rapport som Technopolis-rapporten – som ble presentert i fjor høst på en stor konferanse – påpeker dette koordineringsproblemet og den strategiske styringen av forskningspolitikken i Norge som et viktig hovedfunn, er det kanskje underlig at dette temaet ikke er viet spesielt stor plass i den nye forskningsmeldingen. Temaet som sådan er ikke angrepet i noe eget kapittel. Det er ikke vist til Technopolis-rapporten eller en del av de mer prinsipielle spørsmålene som er stilt der. Men jeg skal være raus nok med regjeringen til å si at noen virkemidler er lansert i forskningsmeldingen, kanskje først og fremst ideen om en langtidsplan for forskning, en tiårsplan. Hvorvidt den skal erstatte stortingsmeldingene, er kanskje litt uklart. Det skal den sannsynligvis ikke gjøre, den skal rulleres hvert fjerde år, og som sådan vil jo kanskje en slik langtidsplan få litt begrenset betydning utover de planene som i dag eksisterer, gjennom det systemet vi har, bl.a. med en forskningsmelding hvert fjerde år som skal trekke opp de lange linjene – som jo er tittelen på den aktuelle forskningsmeldingen vi har til behandling i Stortinget nå.

Men forskningsmeldingen svarer likevel ikke på den store utfordringen, og jeg vil nok tillate meg å si at en langtidsplan, slik som regjeringen skisserer den, lett kan bli en papirtiger. Det kan lett bli en plan som ser flott ut, som det legges mye energi og arbeid i, og som debatteres, og så får den begrenset betydning likevel. Det gjør den sannsynligvis fordi det er de årlige budsjettene som tross alt avgjør om det som står i langtidsplanen, kan omsettes i praksis. Og nettopp de årlige budsjettprosessene er det jo Riksrevisjonen har påpekt store svakheter ved når det gjelder koordinering av arbeidet mellom de ulike departementene, som da gir seg utslag i budsjetter som kanskje i noen grad spriker, og satsinger som ikke helt henger sammen.

Jeg synes det er grunn til å nevne at den forskningsmeldingen som vi nå har fått, Meld. St. 18, illustrerer

på en ganske påfallende måte hvordan dette henger sammen, eller hvordan det ikke henger sammen, mellom departementene. I vedlegg til forskningsmeldingen kan man finne en redegjørelse fra hvert enkelt departement om vedkommende departements forskningsstrategi. Når man blar gjennom disse utredningene, som i noen grad er veldig kortfattede, får man et klart inntrykk av at her snakkes det ikke tilstrekkelig sammen. Og det er nettopp behovet for strategisk overblikk og strategisk ledelse av et slikt politikkområde som går på tvers, man må ta sterkere tak i.

I tillegg må det nevnes at Forskningsfondet, et fond som ble bygget opp over mange år, og som nærmet seg 100 mrd. kr i avsetning, og hvor avkastningen skulle gå nettopp til strategiske, overordnede formål, valgte den nåværende regjering å fjerne, og man mistet dermed et viktig verktøy for en overordnet og strategisk styring og budsjettering av forskningspolitikken.

Så ville man da kanskje tro – og vi har etterlyst det fra Høyres side ved flere anledninger – at regjeringen gjorde noen kompensierende tiltak når det gjelder den sterke rolle departementene har med hensyn til å bestemme hvordan deres egne forskningsmidler skal anvendes, og har egne strategier for det.

Regjeringens forskningsutvalg burde vært revitalisert. Det burde muligens vært ledet av statsministeren selv. Vi har ikke noen svar på disse spørsmålene nå, men det er betimelig å se på hvordan man på politisk nivå, på øverste nivå i regjeringen, håndterer disse spørsmålene.

Departementenes forskningsutvalg eksisterer også, men det er en interessant observasjon Riksrevisjonen har gjort, og de skriver bl.a. i rapporten:

«Tverrdepartementalt strategiarbeid blir i svært liten grad diskutert på møtene i departementenes forskningsutvalg.»

Hvis man ikke diskuterer det der, hvor diskuteres det da – hvis det diskuteres. Det blir kanskje spørsmålet.

Mitt inntrykk etter å ha lest Riksrevisjonens rapport og også Technopolis-rapporten, er at Forskningsrådet i veldig stor grad overlates ansvaret for å koordinere regjeringens forskningspolitikk. Men da skal man huske på at Forskningsrådet har en todelt rolle – minst: Man skal være rådgiver for regjeringen, f.eks. når det gjelder spørsmål om koordinering. Man skal også utøve regjeringens og departementenes styringssignaler. Og man skal etter beste skjønn forsøke å koordinere noe som regjeringen kanskje burde tatt et større ansvar for å koordinere selv.

Trine Skei Grande (V) [11:45:45]: Den debatten som også er grunnlaget for Riksrevisjonens undersøkelse, omhandler et ganske grunnleggende problem i norsk forskningspolitikk, og det er et problem som egentlig blir større og større fordi forskninga blir mer og mer sektorovergripende.

Forskningsmeldinga har et vedlegg på 40 sider som forteller om de ulike departementenes arbeid med forskning og kompetanse. Det mener jeg er et prisverdig vedlegg, og det er veldig interessant lesning, men det viser også det enorme behovet for koordinering av forskningspolitikken. Og det er ikke bare et politisk ønske. Jeg kan refe-

rere fra KUFs høring om forskningsmeldinga, der f.eks. Forskningsrådet skriver:

«Fra Forskningsrådets ståsted, som samarbeider med alle departementene, ville det vært en fordel om forskningsmeldingen var enda sterkere forankret i de øvrige departementene.»

Eller som Forskerforbundet sier:

«Forskerforbundet etterlyser derfor tiltak for bedre koordinering av den offentlige forskningspolitikken. Bedre kvalitet og mer langsiktighet er et ansvar for Regjeringen som helhet og må implementeres i enkeltdepartementenes strategier for forskningsfinansiering.»

Det betyr at alle de som jobber innenfor forskningsfeltet, hele tida føler at de er under et trykk, med ulike forventninger fra ulike parter – og alle partene sitter i den norske regjeringa.

Jeg synes det er viktig å ha en distinksjon mellom det å ha en mening om overordnede strukturer i departementer, og det faktisk å fremme forslag om det. Det å fremme forslag om det, mener jeg er helt feil å gjøre, men jeg vil forbeholde meg retten til, sjøl om komitélederen var uenig, å mene noe om samordning, f.eks. innad i regjeringa. Det Venstre har tatt til orde for, er at det burde ha vært et innovasjons- og forskningspolitisk råd som koordinerer departementene på dette feltet, og det burde ha vært ledet av statsministeren. Dette er et av de viktigste områdene, for det handler om hva vi skal leve av i framtida, og hvordan vi skal overleve i framtida. Da er det viktig å ha disse strukturene på plass, og det er viktig å ha et incitament for departementene til også å sørge for at den koordineringa er på plass.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:48:39]: Jeg legger merke til at representanten Skei Grande har en veldig prinsipiell grenseoppgang mellom å blande seg inn i hvordan regjeringen organiserer sitt arbeid – mer å diskutere hva som ville vært klokt – og formelt å fremme forslag i Stortinget. Det siste ville vært uhørt. Det første er interessant med hensyn til, hva skal en si, den kanskje litt tidlige planleggingen av hvordan man organiserer Statsministerens kontor, og om det bør diskuteres i Stortinget. Men det får være opp til opposisjonen.

Jeg har først lyst til å takke Riksrevisjonen for det jeg synes er en god rapport. Det er selvfølgelig ting her som vi har en annen oppfatning av, men jeg mener at det er en viktig rapport. Jeg har bruk for den. Jeg har også brukt den når vi har diskutert hvordan vi skal jobbe med en langtidsplan for forskning, som skal ha et tiårsperspektiv, og som er det største grepet i den forskningsmeldingen vi la fram for Stortinget, og som skal til behandling nå før sommeren. Den skal vi se i sammenheng med de forskningsmeldingene som ikke kommer sporadisk, som saksordføreren sa, men som har kommet nå hvert fjerde år. I den forbindelse diskuterer selvfølgelig også regjeringen hvordan vi som regjering skal jobbe og bedre koordinere oss når det gjelder forskningspolitikk. Det er ikke i utgangspunktet en sak for Stortinget.

Jeg merker meg jo også at komiteen sier at en del av det som vi har forklart overfor Riksrevisjonen med hensyn til

rapporten, nemlig at en del av det politiske arbeidet, en del av den politiske koordineringen som skjer på forskningsområdet, er det ikke mulig for Riksrevisjonen å ettergå. Det er et arbeid som likevel pågår – og det bør nettopp være et politisk arbeid. Det framhever også komiteen når man gir departementet tilslutning til at den politiske prosessen ikke er av det som Riksrevisjonen ser på, og at det derfor blir «vanskelig målbart i en riksrevisjonsrapport». Men jeg kan betrygge Stortinget med at det selvfølgelig er en omfattende forskningspolitisk dialog og et samarbeid mellom de ulike departementene.

Hvilke politiske grep vi velger å ta for framtiden, er presentert for Stortinget i forskningsmeldingen, men Riksrevisjonens rapport og den diskusjonen som jeg ser at Stortinget også har hatt her, er nyttig med tanke på hvordan vi skal jobbe videre for å følge det opp.

Når det gjelder avviklingen av Forskningsfondet, tror jeg kanskje at det er noen av stortingsrepresentantene som har litt kort hukommelse, for en veldig viktig begrunnelse for å avvikle Forskningsfondet var jo at det som var en hjelp på vei opp for å få et omfang på forskning, og som på en måte ga forskningssatsingen vinger – nemlig Forskningsfondet – ble en klamp om foten når rentene på de innskuddene som var i Forskningsfondet, betydde at vi de siste årene begynte på minus 600 mill. kr. Det var en veldig viktig begrunnelse for at vi nå har gjort dette til en ordinær prisjustert bevilgning på budsjettet. Så står man jo alltid der at man må ha mulighet til politiske vurderinger om hvor mye man eventuelt skal legge på, eller på andre vis satse på forskning.

Riksrevisjonen sier i forvaltningsrevisjonen sin at forskningen i økende grad er sektorovergripende. Det er jeg helt enig i. Komiteen viser også til at en stadig større andel av forskningsmidlene brukes til sektorovergripende forskning, og at dette gjør at koordineringen blir enda viktigere. Jeg er helt enig i de vurderingene. Jeg vil også peke på en faktor som trekker i samme retning, og som gjør at behovet for koordinering i forskningspolitikken øker, og det er den økte internasjonaliseringen i forskningen, som gjør det ytterligere nødvendig med en økt koordinering.

Riksrevisjonen gir Kunnskapsdepartementet ros for vår oppfølging av forskningssamarbeidet med EU i sin rapport. Det er også verdt å merke seg, for nå har regjeringen nylig offentliggjort at vi ønsker å være fullverdige medlemmer av Horisont 2020, som er det nye, store forsknings- og innovasjonsprogrammet i EU. Da blir koordineringen enda viktigere.

Riksrevisjonen sier at Forskningsrådets styring er forbedret gjennom etableringen av et felles mål- og resultatstyringssystem. Det er jo også en bekreftelse på et godt koordineringsgrep. Vi har mange virkemidler for å sikre god koordinering på forskningsområdet. Forskningsmeldingen, som nettopp er lagt fram, vil jo også ha et fokus på dette i forbindelse med stortingsbehandlingen. Det er et eksempel på koordinering i praksis og er et av de viktigste forskningspolitiske virkemidlene vi har hatt så langt. Men nå legger vi jo på en tiårig langtidsplan, nettopp for å kunne lage en ramme rundt hvordan vi skal tenke prioriteringer, spissinger og samarbeid på forskningsområdet.

Gjennom de politiske prosessene skjer det også en omfattende koordinering av forskningspolitikken. I budsjettarbeidet skjer koordineringen på politisk nivå gjennom den ordinære budsjettbehandlingen i regjeringen, i regjeringens forskningsutvalg, statssekretærgrupper og gjennom bilaterale kontakter. Dette er de viktigste verkstedene for politikktutvikling og politiske beslutninger, som selvfølgelig bygger på det arbeidet som er gjort i de ulike departementene.

Koordineringen skjer også gjennom de strukturelle sidene ved forskningssystemet. Den norske modellen med ett forskningsråd er unik i verdenssammenheng, og den legger til rette for en koordinert forsknings- og innovasjonspolitik. Norske søkere har dermed ett system å forholde seg til, og for utenlandske aktører er det ett kontaktpunkt. Det er en av de tingene som i evalueringen også framheves som positivt. Det betyr jo at det norske systemet framstår som mer koordinert enn andre lands systemer. Dette er imidlertid forhold som Riksrevisjonens rapport ikke går inn på, og den gir dermed ikke et helhetlig bilde av den samlede koordineringen som skjer på forskningsområdet.

Når det gjelder de konkrete anbefalingene som Riksrevisjonen kommer med, er det i stor grad sammenfall mellom Riksrevisjonens vurderinger og departementets egne vurderinger. Vi er i gang med å vurdere oppfølgingen av de konkrete forslagene og har allerede startet oppfølging når det gjelder enkelte av anbefalingene. Det gjelder f.eks. arbeidet med å videreutvikle mål- og resultatstyringssystemet for Forskningsrådet.

Videre er vi i ferd med å starte opp arbeidet med en strategi for forskningssamarbeidet med EU for å sikre tydeligere mål og prioriteringer. Kunnskapsdepartementet styrker også samarbeidet med sektordepartementene om det tverrdepartementale forskningsstrategiske samarbeidet gjennom deltakelse i arbeidet med HelseOm-sorg21-strategien.

Jeg vil også nevne arbeidet med en langtidsplan, som jeg allerede har vært inne på. En tiårig langtidsplan på dette området vil kunne bety at vi har et bedre virkemiddel for å koordinere forskningspolitikken, men man vil også kunne se behovene for investeringer i infrastruktur og bygg, stipendiater, studieplasser osv. i én sammenheng. Det vil være et viktig virkemiddel.

Styrket koordinering er jo ikke et mål i seg selv. Koordineringen må jo være et virkemiddel for å oppnå noe annet. Norsk forskningspolitikk skal bidra til et velfungerende forskningssystem, og det er i denne sammenheng at koordinering er et nødvendig virkemiddel.

Det er heller ikke sånn at alt skal koordineres i forskningspolitikken. Det kan være en styrke for forskningssystemet at det finnes konkurrerende ideer. Derfor må vi evne å balansere på en veldig god måte behovet for koordinering på den ene siden og behovet for å ansvarliggjøre de andre departementene og behovet for konkurrerende ideer på den andre siden. Kunnskapsdepartementet mener at det er hensiktsmessig å rette koordineringsinnsatsen der den kaster mest av seg og der det er størst behov, f.eks. på forskningsområder som går på tvers av departementsgrensene.

Koordinering av forskningspolitikken skjer langs mange akser, og koordinering i forskningspolitikken må ta hensyn til saksområde, risiko og hvilke problemstillinger som skal håndteres. Vi skal utvikle vår koordineringsinnsats på forskningsområdet videre. Riksrevisjonens rapport sammen med evalueringen av Forskningsrådet er nyttige dokumenter i den sammenheng.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Henning Warloe (H) [11:57:57]: Politisk koordinering i regjeringen er et mulig tiltak for å kompensere for sektorprinsippet her og også for politisk behandling gjennom budsjettene i Stortinget.

La meg forsøke å problematisere dette temaet med et konkret eksempel. Det er et mål for regjeringen at 3 pst. av BNP skal gå til forskning – 2 av de 3 pst.-ene skal komme fra forskning i næringslivet. Den 8. mars presenterte kunnskapsministeren sammen med statsministeren forskningsmeldingen, i Bergen, faktisk – det var hyggelig – og begge to uttalte til media at det var den største utfordringen for Norge at vi måtte få til mer forskning i næringslivet.

Mitt spørsmål er da: Hvor var næringsministeren da dette ble presentert? Hvor er tiltakene i forskningsmeldingen for å få dette til? Og hvorfor har ikke næringsministeren de siste fire årene deltatt i forskningsbudsjettdebatten her i Stortinget? Det tyder på en manglende koordinering.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:58:58]: Det er jeg jo overhodet ikke enig i, og spørsmålet om hvor næringsministeren er til enhver tid, foreslår jeg at representanten Warloe spør næringsministeren om. Men jeg er helt uenig i at ikke dette er et tett, viktig og nært samarbeid. For eksempel er SkatteFUNN og de endringene som nå inngår i de tiltakene som er varslet i revidert nasjonalbudsjett når det gjelder næringspolitikken, nettopp et eksempel på hvordan vi ser disse i sammenheng. På veldig mange andre områder er det også godt samarbeid.

Jeg mener også at mye av det vi har mulighet til å lykkes bedre med, er samarbeidet mellom institusjonene og næringslivet rundt. Det er også en av de tingene som må heises fram i forbindelse med forskningsmeldingen.

Presidenten: Representanten Warloe – til ny replikk.

Henning Warloe (H) [11:59:55]: Jeg benytter anledningen som jeg sjelden ellers får, til å ta en oppfølgende replikk på dette.

Jeg ser i forskningsmeldingen at på ett område varsler regjeringen en mer strategisk tilnærming til politikken, og det gjelder det internasjonale forskningssamarbeidet Norge har både innenfor EU, som statsråden nevnte i sitt innlegg, og med andre land. Hvorfor varsler man ikke en tilsvarende strategisk satsing og tilnærming til det som alle statsråder, også statsministeren, sier er det viktigste, nemlig å få til mer forskning i næringslivet? Det er der den store utfordringen ligger. Hvis regjeringens mål skal oppfylles, må forskning i norsk næringsliv tredobles fra dagens

nivå – hvis man skal komme opp på det som regjeringen har som målsetting.

Hvorfor varsler man ikke en strategisk politikk på det området – som da inkluderer næringsministeren?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:00:51]: Det er fordi vi har en strategisk politikk på dette området. Vi har mange veldig gode virkemidler, SkatteFUNN er et, BIA er et annet, nærings-ph.d.-er et tredje – så på dette området har vi en god politikk og et tett samarbeid med Næringsdepartementet og næringslivet.

Jeg tror at en av de viktigste utfordringene her, både når det gjelder næringslivet og kanskje også når det gjelder de andre sektorene, er at alle må ha under huden at man trenger økt kunnskap og forskning på sitt område av egeninteresse – ikke fordi man får støtte fra staten eller fordi en kunnskapsminister maser på et annet departement, men fordi man i et kunnskapssamfunn hele veien, på alle sektorer og alle områder, må sikre seg at man er helt i tet når det gjelder egen kunnskapsproduksjon og innhenting av kunnskap som produseres andre steder i verden. Derfor må vi klare å gå dette dobbeltløpet. Alle må hige etter mest mulig kunnskap og grunnlag for innovasjon på sitt område. Det kan vi ikke støtte oss til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:02:09]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse om statens forvaltning av eiendomsmasse i universitets- og høyskolesektoren (Innst. 230 S (2012–2013), jf. Dokument 3:4 (2012–2013))

Anders Anundsen (FrP) [12:02:37] (komiteens leder og ordfører for saken): Riksrevisjonen har gjennomgått eierskapsforvaltningen av bygningsmassen til universitets- og høyskolesektoren. Staten eier 83 pst. av eiendomsmassen ved universitetene og høyskolene i Norge, og denne eiendomsmassen representerer en bokført verdi på ca. 23,5 mrd. kr. Den reelle markedsverdien er sannsynligvis langt høyere.

Eiendomsmassen forvaltes på én av to måter, enten ved at institusjonene selv eier og driver lokalene, eller ved at Statsbygg eier og driver, mens institusjonene leier. Gjennomgående viser Riksrevisjonens undersøkelse at store deler av bygningsmassen, nærmere bestemt ca. en tredjedel, er i dårlig stand. Gjennomgående viser også undersøkelsen at det er større vedlikeholdsetterslep i bygningsmasse som universiteter og høyskoler forvalter selv, enn i de tilfellene Statsbygg er eier.

Det er i perioden 2007–2011 investert så lite i bygningsmessig vedlikehold at bygningsmassens realverdi går ned. For de bygningene som er selveide, påligger det styret å sikre at fellesskapets verdier ikke går tapt ved for dårlig vedlikehold av bygningsmassen. Det er et klart styreansvar å sikre et forsvarlig og godt vedlikehold av den selveide delen av bygningsmassen.

Komiteen understreker likevel at Kunnskapsdepartementet har det overordnede ansvar for å sikre at styrene forvalter sine eiendommer på forsvarlig vis.

I den eiendomsmassen som forvaltes av Statsbygg, er vedlikeholdet gjennomgående noe bedre enn i de selveide bygningene. Likevel er det tvil om dagens husleie er tilstrekkelig for å sikre fremtidige verdier, og det er viktig at leienivået legges slik at nødvendig vedlikehold fortsatt blir gjennomført også for denne delen av bygningsmassen.

I denne saken har komiteen tilpasset seg noe den nye form riksrevisjonsrapportene nå har fått, ved at Riksrevisjonen kommer med anbefalinger. Det er en god utvikling. På en måte har komiteen gjennom dette oppsummert deler av innholdet i Riksrevisjonens anbefalinger ved å fremme et forslag til vedtak der vi ber Kunnskapsdepartementet mer aktivt følge opp at universiteter og høyskoler som forvalter egne bygg, har en god eiendomsforvaltning.

På ett område har komiteen skilt lag i saken. Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har samlet seg om en særmerknad hvor en peker på at disse partiene har en viss forståelse for at styrene ved universiteter og høyskoler som forvalter egen bygningsmasse, sliter med et begrenset økonomisk handlingsrom. Forståelsen omfatter også den utfordringen det er å prioritere vedlikehold samtidig som en står overfor strenge krav til prioritering av forskning og utdanning. Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er nødvendig å bedre dette økonomiske handlingsrommet for å gi Kunnskapsdepartementet en reell mulighet til å drive mer aktiv styring og oppfølging av institusjonene. Dette trekkløvet mener også at et slikt økonomisk handlingsrom kan bidra til økt ansvarliggjøring av styrene ved institusjonen.

Svein Harberg (H) [12:06:03]: Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av eiendomsmassen i universitets- og høyskolesektoren er for mange av oss ingen stor overraskelse, men en forventet og nødvendig bekrefteelse på de signaler vi har fått over lang tid. Dette er ikke et nytt fenomen, dette har vi visst lenge. Bekymringsmeldingene har vært mange, og det er da veldig godt å få det bekreftet så tydelig, og kanskje ikke minst få bekreftet at her må det settes inn tiltak ganske fort. Det som er mest bekymringsfullt, er at situasjonen forverres i en sånn kjent situasjon. Det har mange konsekvenser. Saksordføreren var inne på behovet for å ta vare på verdiene. Det andre er at det selvfølgelig går ut over både ansatte og studenter som skal bruke disse eiendommene i det daglige arbeid. Det som er bekymringen, er at på ett eller annet tidspunkt – når det forverres så mye som det gjør – blir det umulig å ta igjen etterslepet. Sånn kan vi ikke fortsette.

Så er det helt tydelig at det er den selvforvaltende eiendomsmassen det går dårligst med. Det i seg selv er underlig. Når vi snakker om staten og staten, men organisert på to forskjellige måter, burde det være sånn at en fulgte opp og lærte av hverandre – når den ene gjør det veldig mye bedre enn den andre. Her er det mangel på dialog og mangel på helhetlig tenking. Vi kan ikke ha en delstatlig virksomhet som gjør jobben på en god måte, mens

den andre delen gjør akkurat samme jobben på en mye dårligere måte.

Det er riktig, som saksordføreren var inne på, at her er det noen som peker på handlingsrommet, og handlingsrommet i universitets- og høyskolesektoren er det jo slått fast at er redusert. Men handlingsrommet i denne saken slår først inn når man har et system for hvordan man skal bruke det handlingsrommet man eventuelt har. Det er det som bekymrer – at man har så stor mangel på styring. Vi ser at i den enkelte organisasjon er det ikke prioritet av forvaltningen av eiendomsmassen. Det er åpenbart at har man manglende kompetanse eller kunnskap og oppmerksomhet om bygningsmassen og mangelen i bygningsmassen, blir det manglende og i beste fall tilfeldig innsats for å rette opp det som må gjøres.

Det er ingen tvil om at når det kommer til stykket, må departementet ta ansvar for å gripe fatt i denne situasjonen. Enda dette har vært kjent i forskjellige former i hele den tiden den sittende regjeringen har hatt roret, er det helt åpenbart at dette ikke har vært sentralt i styringsdialogene med institusjonene og i tildelingsbrevene.

Undersøkelsen hadde som mål og intensjon å finne ut om eiendomsforvaltningen er god og hensiktsmessig. Det har vi vel fått klart svar på: I den ene delen av den statlige forvaltningen er den ganske bra, men i den andre delen er det ikke god og hensiktsmessig eiendomsforvaltning.

Det er også underlig å se at når vi har fått dokumentert at det er manglende systemer for kunnskap om eiendomsmassen i institusjonene, har man likevel klare formening om hva som ikke er tilfredsstillende i den samme bygningsmassen. Det gir kanskje grunnlag for en egen vurdering av hvordan de kan vite det så tydelig når de ikke har systemer for det, og jeg regner med at det kan bli fulgt opp.

Det er slik at vi fra Stortinget har etterlyst en plan for hvordan en skal rette opp i dette etterslepet som har vært påpekt, og det er godt at vi nå kan forvente grep for videre forvaltning av eiendommene. Det er tre–fire ting som jeg forventer at statsråden griper fatt i og bekrefter når det gjelder videre grep. Alle som har ansvar for eiendomsmasse, må ha kunnskap om sin nåsituasjon og må ha systemer som fanger opp det. Statsbygg gjør dette på en god måte og har gode systemer for jevnlig rapportering. Dette må de andre kunne lære av. Her må staten lære av staten, her må en utveksle de gode erfaringene og de gode systemene. Det burde være en enkel sak å overføre den kunnskapen.

Så må departementet være tydelig på dette i sin dialog med institusjonene og i sine tildelingsbrev at forvaltning av eiendomsmassen er så viktig nettopp av de tre grunne som ble nevnt. Dette er å ta vare på verdier. Mange av disse byggene har verdier langt utover bruksverdien i det daglige og skal tas vare på. Det er viktig for de ansatte, og det er viktig for studentene. Dette går også på kvaliteten for de som skal bruke byggene. Her må en sikre kontinuerlig oppfølging, og så blir det spennende å se hvordan vi skal ta igjen det etterslepet som nå er kommet. Det trengs det også en konkret handlingsplan for. Det blir spennende å se hvordan departementet og statsråden vil følge opp de klare anbefalingene som kommer i denne undersøkelsen. Det ser vi fram til.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:12:23]: I motsetning til saken om Riksrevisjonen og den kommunale forvaltninga er dette en rimelig oversiktlig sak. Den er rimelig enkel, det er ingen store overraskelser som kommer fram, og det er et grunnlag for handling.

Det som er en enstemmig komités hovedpoeng, er at komiteen finner det kritikkverdig at realverdien av bygningsmassen reduseres over tid på grunn av mangelfullt vedlikehold av utdanningsinstitusjoner som har sjølførvaltende eie.

Det er ikke svakheter i styringsinformasjonen for å sikre det verdibevarende vedlikeholdet som er hovedproblemet – sjølt om det er en utfordring – men det er rett og slett prioritering av knappe penger mellom i hovedsak folk kontra bygg og utstyr. Dette er sjølsagt krevende, og det er ikke noe nytt – jeg tror ingen partier i denne salen skal si at det har vært særlig bedre enn andre. Til det har jeg levd så lenge og sett så mange bygg at det har jeg grunnlag for å si. Det er videre slik at den organisasjonsmodellen som vi har, gjør at i de tilfellene Statsbygg er eier, går det rimelig bra. Jeg syns Statsbygg skal ha honnør for det. Jeg syns Statsbygg i mange tilfeller gjør en god jobb. Det ser vi når vi er rundt og ser på institusjonene. Det skal de ha stor kredit for. Vi snakker altså om de institusjonene hvor en er såkalt sjølførvaltende.

Det som er kjernen, er hvordan de sjølførvaltende institusjonene greier å sette av penger på sine knappe budsjetter til husleie. Riksrevisjonens anbefaling er at en skal utforme internhusleieordninga slik at den gir større økonomisk forutsigbarhet for å sikre verdibevarende vedlikehold. Statsråden sier at dette kan være et egnet virkemiddel for å øke styringa med utdannings- og forskningsarealene, men også for avsetning til vedlikehold. Jeg regner med at statsråden var forsiktig der. Det lå mye mer i den uttalelsen enn at det er noe en bare kan gjøre. Dette er noe statsråden tar ansvar for sett i lys av den enstemmige merknaden.

Det som står i vår merknad, er at internhusleieordninga må utformes slik at husleien om nødvendig må økes tilsvarende for å sikre nødvendig framtidig vedlikehold. «Om nødvendig» står for meg som en rimelig objektiv størrelse – hva det objektivt er grunnlag for. Her snakker vi både om verdibevarende vedlikehold og også om det som er veldig krevende, nemlig myndighetskrav som gjør at eldre bygninger må ombygges med de enormt store kostnadene det krever. Det er ingen grunn til å tro at myndighetenes krav til bygninger blir mindre i framtida enn de er i dag. Derfor må internhusleien ta høyde for det. Det må innbakes i den husleien som disse institusjonene må sette til side.

Ut fra forslaget som en enstemmig komité har kommet med, snakker vi om at en i praksis vil begrense det økonomiske handlingsrommet for styrene for disse institusjonene, slik at de må prioritere verdibevarende vedlikehold høyere enn i dag. Det er kjernen. Det blir i større grad et fastpunkt. Det blir en avsetning som må tas på samme måte som en fra Finansdepartementet konsekvensjusterer sine budsjetter ut fra ulike pålegg eller ulike vedtak som er gjort. Det vil altså føre til at det blir et sterkere styringskrav til de sjølførvaltende utdanningsinstitusjonene. Handlings-

rommet blir noe mer beskjedent, men det er helt nødvendig for at en ikke skal stå i den situasjon at vedlikeholdet forsømmes og at det offentlige pådrar seg langt større utgifter enn nødvendig. Dette er rimelig enkle forhold, men det er til sjuende og sist spørsmål om prioritering av knappe økonomiske ressurser, og da må en ha resolutte, praktiske, handlingsorienterte styremedlemmer i disse institusjonene som veit at dette er sentralt, og ikke fortsette som nå med at vedlikeholdet forsømmes.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:17:38]: Jeg kan ikke dy meg for å komme med en kommentar til representanten Lundteigen når han sier at han levd lenge og sett mange bygg. Det har jammen meg jeg også gjort etter hvert, og når jeg ser meg rundt i stortingsalen, ser jeg at det er flere av oss! Noe av det som ikke bare er en utfordring for denne sektoren, men for veldig mange sektorer, er prestisjen knyttet til vedlikehold. Det er veldig enkelt at det som gir luft under vingene, bilde i blad og den slags, det er når en kan klippe snorer og bygge nytt. Det står og skinner for framtiden, mens vedlikeholdsarbeid, som kanskje er mest synlig når det ikke blir gjort, er det en stor utfordring å få høyere prestisje rundt.

Vi har rapporten fra Riksrevisjonen som drahjelp for å få til nettopp det når det gjelder høyskole- og universitetssektoren. La meg si litt mer om det. Det er en rapport som tar opp sentrale og viktige problemstillinger når det gjelder eiendomsforvaltning ved universitetene og høyskolene. Det er vi i Kunnskapsdepartementet som har det overordnede ansvaret for bygningsmassen som utdanningsinstitusjonene forvalter selv. Vi har åtte selvforvaltende institusjoner i sektoren, og Riksrevisjonens merknad til eiendomsforvaltningen knytter seg i hovedsak til disse lærestedene.

Jeg erkjenner at vi har en utfordring med å løfte den tekniske tilstanden på bygningene for statlige universiteter og høyskoler. Institusjonene har også behov for funksjonelle og fleksible lokaler som er godt tilpasset dagens og framtidens undervisning og forskning. Det har oppstått et akkumulert vedlikeholds- og påkostningsbehov i sektoren, og vi må finne løsningen på det de nærmeste årene.

Institusjonene forvalter en betydelig og sammensatt bygningsmasse som det er krevende å ta vare på. De selvforvaltende institusjonene har også en høy andel eldre og vernede bygninger. Av ca. 1 200 bygninger er i underkant av 300 bygninger foreslått fredet eller vernet på annen måte.

Eldre, vernet bygningsmasse er krevende å oppgradere til funksjonelle og tidsriktige arealer som svarer til dagens byggetekniske krav, undervisnings- og læringsformer og utviklings- og forskningsbehov. I tillegg står vi stadig overfor kostnadskrevende endringer i myndighetskrav, som f.eks. energibruk, universell utforming og brannsikkerhet.

Jeg vil følge opp Riksrevisjonens rapport på flere måter.

Et tiltak er å forbedre styringen og kontakten med sektoren på dette området. Kunnskapsdepartementet vil sørge for at institusjonene har nødvendig styringsinformasjon og langsiktige planer for vedlikehold. Dette er omtalt i årets

tildelingsbrev og vil være tema på etatsstyringsmøtene. I tillegg vil departementet og sektoren drøfte vedlikeholdsutfordringene i egne møter. Jeg har forventninger til at de selvforvaltende institusjonene arbeider videre med sikte på å få bedre data for styring og planverk.

Jeg vil også evaluere internhusleieordningen ved de selvforvaltende lærestedene. Evalueringen kan gi nyttig kunnskap om hvordan ordningen fungerer i dag og om internhusleie kan videreutvikles som virkemiddel for å prioritere midler til vedlikehold.

Regjeringen har satt i gang flere rehabiliteringsprosjekter som bidrar til å bedre tilstanden for sektoren. I revidert nasjonalbudsjett for 2013 foreslås startbevilgning til rehabilitering av Universitetsmuseet i Bergen. Rehabilitering av sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo er i full gang og blir ferdig ved årsskiftet 2014/2015.

Institusjonene står gjerne overfor prioritering av midler til kjerneoppgavene utdanning og forskning og investeringer i bygg. Vedlikehold har tidligere ofte tapt den kampen, men vi ser at institusjonene evner å sette av midler til vedlikehold, og det er mange som gjør en god jobb. La meg trekke fram Universitetet i Oslo, som er en av de institusjonene som har store utfordringer på dette feltet. Universitetet har de siste årene selv gjennomført omfattende rehabiliteringsarbeid av bygningen for Preklinisk odontologi, PO-bygningen, og Realfagsbiblioteket på Blindern, i tillegg til rehabilitering av Tøyen hovedgård.

Disse tiltakene er imidlertid ikke nok til å dekke det etterslepet som finnes. De selvforvaltende institusjonene har ikke nok midler til å håndtere alt vedlikeholdsarbeid innenfor sine eksisterende budsjettrammer. Dersom institusjonene skal bruke betydelig mer av budsjettet til vedlikehold og oppgradering, så kan det gå på bekostning av andre oppgaver. Det er akkurat som representanten Lundteigen sier, at her er det et spørsmål om hvordan man forvalter midlene sine.

I kommentarer til rapporten har jeg påpekt at Statsbygg og selvforvaltende institusjoner har forskjellige økonomiske betingelser. Statsbygg har midler til å avskrive og investere på nytt og kan derfor sørge for god tilstand på sine bygg i de årene byggene skal brukes. De selvforvaltede institusjonene har ikke midler til å investere i bygg på nytt på tilsvarende måte. Nybygg og totalrehabilitering må skje som egne byggeprosjekter, og det er en krevende prosess å få igjennom nye prosjekter. Det er en utfordring for planlegging av vedlikehold – på kort og lang sikt – at det er usikkerhet om når nybygg kan starte og når de kan stå ferdig.

Derfor står institusjonene ofte i et ganske vanskelig valg. Skal man prioritere 200–300 mill. kr til oppussing av bygg som man uansett vet går ut på dato om noen år, og hvordan skal man håndtere dette inntil man har et nybygg på plass? Jeg kan ta ett eksempel, og det dreier seg om den bygningsmassen vi i dag har på Blindern – laboratorier osv. – i forhold til planene vi har om et nytt Life Science-senter som skal ligge opp mot Rikshospitalet. Dette blir et fantastisk nytt bygg, men *nå* har man jo ganske utdaterte lokaler, og hva gjør man med dem i mellomtiden? Det er den type problemstillinger man ofte står overfor. Jeg håper

jo vi kan se disse tingene i en større sammenheng når vi får på plass arbeidet med denne langtidsplanen i et tiårs-perspektiv. Der blir det mulig å se for seg at en får en bedre forutsigbarhet på dette området.

Jeg tar med meg Riksrevisjonens rapport. Den bidrar til å sette søkelyset på noen utfordringer som vi er veldig klar over at vi har, som dreier seg om etterslep på vedlikehold av bygninger på universiteter og høyskoler. Og jeg kommer til å bruke Riksrevisjonens rapport for alt den er verdt, i alle budsjetttrakkamper videre framover.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:24:48]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av fagopplæring i bedrift (Innst. 263 S (2012–2013), jf. Dokument 3:6 (2012–2013))

Anders Anundsen (FrP) [12:25:08] (komiteens leder og ordfører for saken): Jeg synes det er greit å innlede denne femte riksrevisjonsrapportsaken i Stortinget i dag med å si litt om at vi har vært vitne til en viss kritikk av Riksrevisjonen i vinter og i vår. Det har vært tidligere statsråder og det har vært tidligere medlemmer av embetsverket som har kritisert Riksrevisjonen for å gjøre en jobb som «ikke er særlig verdifull», som gir «skrint utbytte», at det er «detaljfokusert» og at riksrevisjonsrapportene egentlig ikke bidrar med stort.

Derfor synes jeg det er godt at vi nå har tre riksrevisjonsrapporter bak oss, hvor statsrådene hver eneste gang har vært enige med komiteen om at Riksrevisjonens rapport har vært viktig. Statsrådene har sagt at dette er viktig i deres arbeid, og sist fikk vi til og med en aldri så liten erkjennelse av at riksrevisjonsrapportene kan brukes i budsjettdiskusjonene i regjeringen.

Jeg synes det er viktig å merke seg dette, både for dem som kritiserer – både i og utenfor dette hus – og også fordi Riksrevisjonens rapporter spiller en viktig rolle i oppfølgingen av demokratiet. Det var vel bare én statsråd i dag som ikke hadde fått veldig stort utbytte av riksrevisjonsrapporten, og det var statsråd Liv Signe Navarsete, men jeg er ikke sikker på at det var riksrevisjonsrapportens skyld.

Riksrevisjonen gjennomførte en undersøkelse i årene 2006–2012 for å finne ut om det legges tilstrekkelig til rette for at ungdom med rett til videregående yrkesfaglig opplæring får fagopplæring i bedrift av høy kvalitet. Om trent halvparten av elevene på videregående tar yrkesfaglig studieretning. Det er også på denne studieretningen vi kan snakke om frafall fra videregående opplæring. Frafall fra allmennfagene er svært, svært lite, men på yrkesfagene er frafallet vesentlig større.

Det normale studieløpet på yrkesfaglig studieretning er to år i skole og to år i bedrift. Det er imidlertid ikke krav om lærlingplass, og det er derfor mulig å tilby hele opplæringsløpet i skolen. Det er også en viss grad av øvrige tilpasningsmuligheter i studieløpet.

Riksrevisjonen peker på at det er for lav tilgang på læreplasser, og at det kan ha konsekvenser for antallet som gjennomfører yrkesfaglig utdanning. Frafall fra videregående opplæring har vært et viktig politisk tema siden vedtakelsen av Reform 94, og det er en kjensgjerning at det er for mange elever som faller fra opplæringen underveis. Riksrevisjonen har også avdekket svakheter i den statlige oppfølgingen av tilsyn, tilgangen på styringsinformasjon og forvaltningen av læreplanene. Det statlige ansvaret omfatter primært Fylkesmannens tilsynsansvar, Utdanningsdirektoratets ansvar for forvaltning av læreplanene og generelt tilgangen til styringsinformasjon. Riksrevisjonen peker også på at lærebedrifter og fylkeskommuner ikke følger opp bestemmelsene i opplæringsloven om kvalitetssikring og oppfølging av fagopplæringen.

La meg slå svært uttrykkelig fast at det er fylkeskommunen som har ansvaret for å sikre tilgangen på lærlingplasser og for å godkjenne opplæringsbedrifter. Undersøkelsen beveger seg således på dette området i grenselandet for hva Kunnskapsdepartementet kan bære det reelle ansvaret for, men departementet vil alltid ha som oppgave å sikre det overordnede rammeverket som fylkeskommunen må forholde seg til. Komiteen understreker imidlertid at et slikt overordnet ansvar ikke avlaster fylkeskommunens klare gjennomføringsansvar.

Det er først og fremst i retning av fylkeskommunen kritikken går, når Riksrevisjonens undersøkelse peker på manglende rapportering og manglende oppfølging fra fylkeskommunenes side overfor lærebedrifter for å sikre at lærlingene får oppfylt sine rettigheter. Det er ulike systemer i mange fylkeskommuner, og det er kritikkverdig at flere fylkeskommuner ikke har prioritert etablering av et tilfredsstillende system for oppfølging av lærebedriftenes opplæring. Det er alvorlig når Riksrevisjonen mener det er tvil om den enkelte lærling får oppfylt sine rettigheter eller ikke. Så er det grunn til å understreke at det er stor forskjell mellom fylkeskommunene. Noen løser dette på en mye bedre måte enn andre fylkeskommuner.

Så kan det imidlertid rettes kritikk mot statlig nivå for manglende kontroll og oppfølging gjennom tilsynsvirksomhet. Det gjennomføres årlige fellestilsyn på opplæringsområdet, og i perioden 2006–2011 er det ikke gjennomført et eneste slikt tilsyn med fag- og yrkesopplæringen som tema. Det er kun gjennomført ett egeninitiert tilsyn fra fylkesmennenes side i perioden, med fagopplæringen som tema.

Selv om det er et fylkeskommunalt ansvar å sikre tilgang på lærlingplasser, er det nødvendig og viktig å samarbeide bredt for at flest mulig skal få tilbud om opplæring i bedrift. Det er ingen tvil om at opplæring i bedrift påvirker motivasjonen til den enkelte elev.

Det er derfor positivt når staten og partene i arbeidslivet har inngått en samarbeidsavtale for å øke antallet godkjente lærlingkontrakter med 20 pst. innen 2015. Samtidig har det offentlige et annet ansvar, for det er en kjensgjerning at kommuner, fylkeskommuner og stat er for dårlig til selv å ta inn lærlinger på viktige velferdsfagområder. Det arbeidet må også styrkes ved at de ulike delene av forvaltningen er opptatt av å ta ansvar ved å ta inn lærlinger.

Med det tas denne enstemmige og svært gode innstillingen opp til eventuell debatt.

Elisabeth Aspaker (H) [12:31:05]: Yrkesfagopplæringen er en sentral del av utdanningssystemet og skal ruste ungdom best mulig i møte med det arbeidslivet som venter dem. En relevant og yrkesnær fagopplæring bidrar til at flere fullfører, og er avgjørende i kampen mot frafall i videregående opplæring. De to avsluttende årene i bedrift er nøkkelen til en vellykket fagopplæring.

Kunnskap om de ulike delene av utdanningssystemet er nødvendig for å se hva som fungerer, og hva som må forbedres for å oppnå mer vellykkede resultater. Riksrevisjonens undersøkelse av fagopplæringen i bedrift gir oss verdifull innsikt i hvordan denne avsluttende fasen av opplæringen på yrkesfag fungerer. Rapporten trekker fram noen funn som allikevel gir grunn til ettertanke og bekymring.

Riksrevisjonen slår tydelig fast at tilgangen på læreplasser ikke er god nok, og at dette gir økt risiko for at elever ikke fullfører fag- og yrkesopplæringen.

Jeg registrerer at Kunnskapsdepartementet i sitt svar til Riksrevisjonen viser til den inngåtte samfunnskontrakten. Jeg vil da henlede oppmerksomheten på tall fra Utdanningsdirektoratet som viser at per 1. desember 2012, altså sist høst, var det totalt 24 211 primærskolere til læreplass, og at 7 714 av disse ikke fikk noe tilbud om læreplass. Vi er et samfunn med et stort og til dels skrikende behov for faglært arbeidskraft, og da må vi anstrenge oss langt mer for å fremskaffe flere bedrifter som kan påta seg det opplæringsansvaret det er å være lærebedrifter.

Når dette er sagt, blir det tydeligere og tydeligere at målet i samfunnskontrakten om 20 pst. flere lærlingplasser ikke er ambisiøst nok. Til alt overmål skal vi nå det målet i 2015, og vi vet altså nå at sist høst sto 7 700 potensielle lærlinger uten plass. Da er det helt opplagt, som også saksordføreren var inne på, at offentlige virksomheter må ta et større ansvar for å ta inn lærlinger. Vi må ha mer ambisiøse måltall for statlige virksomheter – det har Høyre påpekt en rekke ganger, og jeg gjør det igjen. Her har vi store virksomheter som Statens vegvesen, skatteetaten, Nav og sykehusene, som har mye å lære av Forsvaret. Høyre har for øvrig også foreslått å øke tilskuddet til lærebedrifter, som kan være en måte å stimulere bedrifter på til å se at de har muligheten til å påta seg dette ansvaret.

I denne situasjonen, hvor vi mangler så mange læreplasser, mener jeg det er svært betenkelig at det statlige opplæringskontoret som ble foreslått i statsbudsjettet som ble fremlagt høsten 2012, først vil kunne formidle sine første lærlinger i 2014, altså to år senere. Hvorfor er det ikke mulig å etablere dette kontoret tidligere når det er et så presserende behov for å få opp dampen og tempoet i formidlingen også av statlige læreplasser?

Fylkeskommunene har hovedansvaret for yrkesopplæringen, men det skader jo ikke at nasjonale myndigheter støtter aktivt opp om deres arbeid. Det er en kjensgjerning at frafallet varierer mye fra fylke til fylke, og at det er betydelige forskjeller også mellom ulike utdanningsprogrammer. Dette understreker også at nasjonale myndigheter er

«hands on» for å gi flere elever muligheter til å fullføre det løpet de startet på, og de aller fleste, vil jeg tro, hadde til hensikt å skaffe seg et fagbrev.

Riksrevisjonen slår fast at sentrale myndigheter ikke har hatt god nok og systemisert kunnskap om fylkeskommunenes og lærebedriftenes oppfølging av det faglige innholdet i fagopplæringen. Dette underbygger betydningen av å få på plass gode verktøy som sikrer erfaringsdeling og forenkler rapporteringen for lærebedriftene. Kvalitetssikringen av læretiden er sentralt for å sikre at lærlingene faktisk får oppfylt sine opplæringsrettigheter.

God oppfølging av lærebedriftene er viktig for at lærlingene skal sikres maksimalt utbytte av læretiden og stå best mulig rustet den dagen de skal ut og søke sin første jobb, og det er viktig for å sikre at lærlingen selvsagt også er best mulig forberedt til den fagprøven som vedkommende elev skal opp til.

Jeg hadde selv gleden av å møte bilfaglæringer i Haugesund i fjor høst, og fikk demonstrert et veldig bra IKT-basert verktøy for systematisk oppfølging av kompetansemål og tilbakemelding til lærlingene. Jeg håper at sånne gode verktøy kan få spredning til bilfagelever og lærlinger ikke bare i Rogaland, men også i det ganske land. Her er det definitivt ikke viktig at man sitter og finner opp hjulet hver for seg, men at man faktisk får til systemer som effektivt sørger for at man deler den nye nyvinninger, som er – tror jeg – til styrke for eleven og lærlingen, som fikk løpende tilbakemeldinger, og som hadde god innsikt selv i hvor man lå etter, og hvor man var i tråd med det som var forventet fremdrift, men ikke minst også for bedriften, som følte trygghet for at her hadde man et system som sikret at man hadde oversikt, og at man kunne se hvor man lå i løypa.

Riksrevisjonens funn føyer seg inn i et bilde som viser at det er nødvendig med tiltak for å styrke yrkesfagene. Høyre har gjentatte ganger fremmet forslag som skal bidra til at flere velger og flere fullfører en yrkesfaglig utdanning. Forslagene har dessverre blitt møtt med det man vil kunne si er en kald skulder fra regjeringspartiene. Men vi ser at i Meld. St. 20, som ligger til behandling i utdanningskomiteen nå, har regjeringen lykkeligvis, får jeg si, tatt inn over seg at ganske mange av de forslagene som Høyre fremmet, var fornuftige forslag, slik at Stortinget nå skal kunne vedta dem denne våren.

Det er et alvorlig varsko når 19 pst. av opplæringskontorene og 25 pst. av lærebedriftene mener at kompetansemålene i læreplanen er lite relevante for opplæringen. Yrkesutøverne vet best hvor skoen trykker, og hvilken kunnskap det er nødvendig å ha for å mestre yrket. Da er det bare på nytt igjen viktig å understreke at en relevant og yrkesnær fagopplæring bidrar til å øke elevenes motivasjon og til at flere fullfører utdanningen. Derfor er det også viktig å komme videre med revisjon av opplærings- og utdanningsprogrammene, som i dag antakelig ikke er godt nok i takt med de bransjene som disse skal utdanne til.

Jeg har merket meg at statsråden i sitt svar til komiteen har fremhevet Ny GIV som et sentralt tiltak for å styrke gjennomføringen. Men problemet er at den delen av Ny GIV som er satt inn mot ungdomstrinnet, burde ha

vært satt inn langt tidligere. Det er for lenge å vente til etter jul i 10. klasse når vi nå har rapporter som forteller oss at de elevene som mislykkes, og som gjør det dårligst på nasjonale prøver f.eks. i 8. klasse, er de elevene som man ser sliter mest når man kommer til avslutningen i 10. klasse, og som skal fanges opp av Ny GIV. Man skal kanskje ikke være stor spåmann for å skjønne at elever som har problemer i 8. klasse, vil få økende problemer utover i ungdomsskolen hvis man ikke setter inn hjelp tidligst mulig. Det er verken god tilpasset opplæring eller en god opplevelse for elever å gå igjennom store deler av ungdomsskolen før de får den hjelpen de trenger, som skal ruste dem til å mestre videregående opplæring. Min appell til statsråden er at man må gå gjennom Ny GIV-tiltakene, og så må man sørge for at dette er tiltak som kan komme elevene til gode tidligst mulig på ungdomsskolen, og ikke vente til etter jul og skippertak i 10. klasse, for vi ser at det ikke gir de resultatene som man kanskje kunne ønske seg.

Presidenten: Neste taler er representanten Hallgeir H. Langeland, som har en taletid på inntil 30 minutter.

Hallgeir H. Langeland (SV) [12:39:49]: Langeland kan lova å ikkje nytta seg av heile taletida.

Statsråden vil sikkert sjølv komma tilbake til den syttinga me no hørde frå Høgre, for det er tydeleg at dei sjølve har gløymt at dei gjorde veldig lite med denne saka då dei var i posisjon. Men no skjer det faktisk ganske mykje, og ein har no lagt fram den stortingsmeldinga som Aspaker nemnde. Der blir det foreslått ei rekke tiltak når det gjeld å forbetra situasjonen, som Høgre i behandlinga sannsynlegvis vil vera einig i, bl.a. å auka talet med 20 pst. og å ha ei meir brukartilpassa opplæring.

Grunnen til at eg tek ordet, er eigentleg for å helsa heim, som ein seier. Då Riksrevisjonen la fram rapporten sin, la han stor vekt på at det var eitt fylke som skilde seg ut og gjorde ein god jobb. Det var Rogaland. Der samarbeider ein godt med fagbevegelsen, næringslivet, vaksenopplæringa og det politiske miljøet om å få på plass lærlingplassar. Rapporten nemnde ikkje det eg no skal gjera spesielt, Dalane videregående skole, som ved hjelp av kunnskapsministeren no har oppretta ei ny linje til ein framtidretta jobb: vindmølleoperatør. Det er ei ny linje med dei nye behova me har knytt opp mot ny fornybar energi.

Eg registrerer at saksordføraren ikkje ønskjer å trekka fram fylke. Eg trur det er veldig lurt av oss som kontrollkomité, viss nokon gjer ein god jobb og får det påpeikt av Riksrevisjonen, at me òg fylgjer opp det frå Stortinget si side, sånn at me dermed òg kritiserer dei kommunane som ikkje gjer det. Der er jo utfordringa til Aspaker. Rogaland blir styrt av bl.a. Høgre no, og dei har altså gjort ein jobb. Men det er mange andre fylke som ikkje har gjort den jobben dei skal, som er Høgre-styrte. Så der kan Høgre reisa til sine egne og få fylkeskommunane i gang med ei skikkelig jobbing knytt opp mot lærlingordninga.

Eg registrerte òg at kunnskapsministeren var på Godalen videregående skole. Det eg såg dei gjorde der, var å prøva forskjellige nye ting, nettopp for å komma i møte

behovet for mindre teori og meir praksis – for det er der fråfallet i Noreg kjem frå. Det er ikkje minst òg mi erfaring som spesialpedagog i ungdomsskolen at undervisninga blei for teoretisk og for lite praktisk. Der er det altså ein skule som viser veg for andre.

Då er det berre å oppmoda alle parti i salen: Grip fatt i din eigen fylkeskommune – eller eigen kommune, for den saks skuld. I Sandnes har me eit noko spesielt styre, med bl.a. SV og Framstegspartiet i posisjon. Men eitt av krava som SV pressa fram i den konstellasjonen i budsjettet for 2013, var nemleg å bruka meir pengar på lærlingar. Det gjer no Sandnes kommune, og det kan òg andre kommunar gjera. Så reis heim og legg press på kommunen og på fylkeskommunen.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:43:40]: Jeg stiller meg gjerne bak det skrytet som mange av de videregående skolene i Rogaland får, og den jobben som gjøres der når det gjelder å framskaffe flere lærlingplasser. De lykkes godt. Mange andre fylker jobber også veldig godt og systematisk på dette området, og det har blitt en helt annen oppmerksomhet rundt yrkesfagene og behovet vi som samfunn har for flere med fag- og svennebrev, og hvor stor gjensidig nytte vi vil få av den enkeltes mulighet til å lykkes i livet gjennom å ta fagbrev og fullføre, og vårt behov for arbeidskraft framover.

Ny GIV-samarbeidet er et systematisk samarbeid mellom fylkene, Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet for nettopp å klare å få til en bedre gjennomføring i videregående opplæring, der alle fylkene må ta sin del av det ansvaret.

Representanten Aspaker har rett i at tidlig innsats er det avgjørende i opplæringen. Derfor fokuserer vi veldig sterkt på det fra 1. klasse. Vi vet at hvis det er noen som har et lite problem med f.eks. lesing i 1. klasse, og man raskt er på plass med hjelp for at det lille problemet kan løses istedenfor å vokse seg til å bli et stort problem, har vi oppnådd veldig mye.

Jeg lærte én ting da jeg kom til Kunnskapsdepartementet, og det var følgende slagord: Det er aldri for sent med tidlig innsats. Det skyldes at når man oppdager at 14–15-åringer kan ha noen betydelige kunnskapshull som gjør at de kommer til å ha større utfordringer med å gjennomføre videregående opplæring, kan vi ikke si: Du er 14–15 år, det er for sent. Da setter vi i gang tiltak der – og tidlig innsats – og tenker at på et eller annet tidspunkt klarer vi å forebygge de problemene som en del ungdom drar med seg til ungdomstrinnet.

Nå tar vi de erfaringene vi har fra Ny GIV, med oss når vi lager et systematisk etterutdanningsopplegg for alle ungdomsskoler i hele Norge. Til høsten begynner vi med 250 ungdomsskoler som skal få skolebasert opplæring i klasseledelse, lesing, skriving og regning – alle lærerne, hele lærerværelset, tre semestre. På den måten skal vi heve kunnskapen sånn at vi kan bruke noen av de metodene som vi har hatt i Ny GIV – med godt hell – fra første dag i ungdomstrinnet: jobbe mer praktisk og variert og få flere ungdommer til å lykkes.

Som presidenten raskt vil forstå: Hvis jeg ikke stopper

dette foredraget nå, kommer de 30 minuttene til å bli brukt, men jeg skal prøve å holde meg til Riksrevisjonens rapport. Den har viktige funn som utfyller det bildet og det arbeidet vi gjør i forbindelse med den stortingsmeldingen som også skal behandles før sommeren, Meld. St. 20 På rett vei. Der gjennomføres de største endringene innenfor yrkesopplæringen på 20 år. Det er på bakgrunn av at vi ønsker at mange flere skal kunne fullføre og lykkes. Samfunnet har behov for det.

Vi ser at vi trenger betydelig mer yrkesretting innenfor yrkesfagene. Det er vi i gang med allerede. Vi har nå FYR-skoler i hvert fylke. De er nettopp en kunnskapsbase for dette, og vi ser det i en sammenheng. I de årene jeg har hatt ansvaret for dette, har jeg vært veldig opptatt av hvordan vi skal få til en mer praktisk og relevant opplæring i alle ledd, men ikke minst hvordan vi skal sikre at flere lykkes og tar fagbrev og svennebrev. Så det er jeg glad for at vi skal behandle nå før sommeren.

Riksrevisjonens rapport omfatter perioden 2006–2012, og fokuset er fylkeskommunenes og statens ansvar for oppfølging av fagopplæring i bedrift. Det er veldig avgjørende for fullføring og for kvaliteten på den arbeidskraften vi får, at vi har høy kvalitet i hele opplæringsløpet. Det er sånn at hovedvekten av de lærlingene som går opp til fagprøve, består, og det er en god pekepinn på at kvaliteten i opplæringen er ganske god. Men likevel må vi sette oss større mål.

Sammen med alle arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene har vi underskrevet en samfunnskontrakt for å skaffe læreplasser til flere lærlinger. Disse samfunnskontraktene forplikter partene til en rekke tiltak. Målet er at antall godkjente lærekontrakter skal øke med 20 pst. fra utgangen av 2011 og fram til 2015. Det er et ambisiøst mål, og vi er på god vei, men behovet er stort.

Mange av dem som starter på yrkesfag, har svake grunnleggende ferdigheter, har med seg kunnskapshull, og har liten motivasjon for å arbeide med fag som matematikk, norsk og engelsk. Gjennom opplegget med Ny GIV har Kunnskapsdepartementet satt i gang et prosjekt for å gjøre opplæringen i nettopp disse fellesfagene mer relevant og mer yrkesrettet. I forbindelse med Ny GIV-prosjektet har det også vært gjennomført kompetanseheving for lærerne med nettopp dette. Evalueringen viser at lærerne er fornøyd med det faglige innholdet og med sitt eget utbytte av skoloringen – det gjelder både arbeidet med Ny GIV-elevne og annen undervisning.

Det er gitt støtte til etterutdanning og hospitering. Hospiteringsordninger betyr at yrkesfaglærere kan hospitere i bedrifter for faglig oppdatering og utvikling. På samme måte gir ordningen anledning for instruktører i lærebedrifter til å hospitere ved skoler, og her ser vi at det kan være en veldig viktig kunnskapsutvikling for å heve kvaliteten i alle ledd. Evalueringen av denne ordningen viser økt faglig kompetanse for lærere og bedre samarbeid mellom skole og bedrift, og det har positive ringvirkninger til andre tiltak, som f.eks. hvordan man benytter prosjekt til fordypning.

Som jeg allerede har vært inne på, er det fag- og yrkesopplæringen som får størst oppmerksomhet i denne stor-

tingsmeldingen – Meld. St. 20 for 2012–2013, På rett vei. Her foreslår Kunnskapsdepartementet at vi sammen med partene i arbeidslivet bl.a. skal styrke kvaliteten på og relevansen av fag- og yrkesopplæringen ved å gjennomgå tilbudsstrukturen samt gi elevene tidligere innføring i yrkene ved å åpne for at felles programfag på Vg2 kan splittes. Det er også foreslått at det i samarbeid med arbeidslivet utvikles flere alternative modeller til den såkalte 2+2-modellen, altså i hovedsak skolen som læringsarena de første to årene, og i hovedsak arbeidslivet som læringsarena de to siste årene. Ulike vekslingsmodeller kan gjøre at vi trefter behovene til næringslivet bedre og motiverer elevene bedre.

Vi er allerede godt i gang med å følge opp Riksrevisjonens anbefaling, å vurdere forbedringstiltak fra statlig hold på fag- og yrkesopplæringsområdet.

Riksrevisjonen nevner tilsyn som et mulig tiltak for å løse utfordringer i fag- og yrkesopplæringen. Jeg vil understreke at ved hjelp av risikovurderinger og vurderinger av kost–nytte må vi prioritere noen områder framfor andre når vi ser på tilsynsystema. Det er et dilemma vi alltid står overfor. Jeg vil understreke at målet om økt kvalitet i fag- og yrkesopplæringen også kan nås gjennom andre virkemidler, bl.a. gjennom det pågående arbeidet vi har med å styrke styringsinformasjonen på området. Jeg kan særlig trekke fram arbeidet med å øke bruken av den nasjonale lærlingundersøkelsen. Her er et forslag om obligatorisk bruk av undersøkelsen på høring i disse dager, og det arbeides med å etablere et nytt nasjonalt kvalitetsvurderingssystem for fag- og yrkesopplæringen. Vi forventer at det systemet blir operativt i 2015. Det er en litt annen innfallsvinkel for å nå noen av de samme målene som Riksrevisjonen er opptatt av.

Vi har også et pågående arbeid med å forbedre det statistiske grunnlaget for å vurdere utviklingen i videregående opplæring generelt og i fag- og yrkesopplæring spesielt.

Jeg vil understreke at statlig tilsyn som virkemiddel kan være viktig, men det er ikke tilstrekkelig for å sikre oss flere lærlingplasser. Det målet når vi bare i dialogen mellom næringslivet og fylkene. Det er forankret i denne samfunnskontrakten, og jeg har godt samarbeid med Samarbeidsrådet for yrkesopplæring, SRY, og de faglige rådene om dette.

Som en konkret oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse vil departementet bl.a. presentere undersøkelsen for KS. I samarbeid med KS vil departementet vurdere hvordan vi best kan følge opp fylkeskommunene slik at de etterlever opplæringslovens bestemmelser om kvalitetssikring og oppfølging av lærebedriftene. I den sammenheng har jeg merket meg at kontroll- og konstitusjonskomiteen mener at kontroll og oppfølging er en forutsetning for å sikre rettigheter til elever og lærlinger, og at det forutsetter et økt fokus på kontroll og oppfølging av fag- og yrkesopplæringen. Komiteen uttaler dessuten at departementet kan bidra til å øke kontrollfrekvensen i de fylkene hvor utfordringene er størst. I den forbindelse er det viktig å merke seg at Riksrevisjonens undersøkelse også viser at flere fylkeskommuner har et forsvarlig system for å kunne vurde-

re om lærebedriftene oppfyller kravene i opplæringsloven, og som følger opp lærebedriftene tett.

Like relevant som å føre tilsyn med fag- og yrkesopplæringen mener jeg det nå er viktig å spre erfaringene fra disse fylkeskommunene, slik at fylkeskommuner som strever med å få etablert et hensiktsmessig og forsvarlig system, kan lære av hvordan andre har gjort det. Det er altså kjernen i Ny GIV-samarbeidet.

Jeg vil også framheve de statlige myndigheters pågående arbeid med å støtte og veilede fylkeskommunene om lov- og regelverket på opplæringsområdet. Som komiteen peker på, er det viktig at målene i læreplanene er relevante. Fag- og yrkesopplæringen bygger på tett samarbeid mellom arbeidslivets parter og utdanningsmyndighetene, noe som er viktig for å sikre høy kvalitet på opplæringen. Gjennom de faglige rådene skal partene på ethvert tidspunkt kunne gi råd og innspill til innholdet i læreplanene.

I mandatene for de faglige rådene, fastsatt våren 2012, er det lagt vekt på at rådene skal arbeide for å utvikle kvaliteten i fagene og se trender og utviklingstrekk som dekker arbeidslivets, den enkeltes og samfunnets framtidige behov for kompetanse, på grunnlag av det behovet som er til stede.

Kunnskapsdepartementet vil viderefremme Riksrevisjonens rapport også overfor SRY og de faglige rådene. Vi vil ta det opp i våre samtaler med arbeidslivets parter og når vi vurderer behov for endringer i læreplanene. Vi vil også kartlegge utstyrssituasjonen i videregående opplæring for å sikre bedre kvalitet i opplæringen. Jeg er svært interessert i å heve standarden – og hvor mange som lykkes – på dette området. Derfor er denne rapporten fra Riksrevisjonen viktig, når vi nå skal sørge for at flere elever fullfører fag- og svennebrev. Det tjener de på, og det tjener samfunnet på.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Elisabeth Aspaker (H) [12:55:47]: Jeg vil tilbake til disse lærlingtallene – eller mangel på lære plasser.

Det Riksrevisjonen påpeker, er at utdanningen for de elevene som starter på yrkesfag, ikke er fullført før man har fått lære plass og kan gå opp til fagbrevet.

Jeg nevnte og viste til at høsten 2012, altså for bare noen få måneder siden, var det så mange som 7 700 elever som ikke fikk den lære plassen de trodde de skulle få – nesten en tredjedel av dem som søkte om lære plasser, altså av 24 000 i utgangspunktet.

Så sier statsråden at det er et ambisiøst mål å skulle få 20 pst. flere lære plasser fram til 2015. Det betyr altså at man har avskrevet at store deler av disse 7 700 faktisk får en lære plass.

Mener statsråden virkelig at det er en tilstrekkelig målsetting, eller vil man reforhandle innholdet i samfunnskontrakten på dette området?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:56:52]: Vi er godt i gang med å trappe opp antallet lære plasser. Jeg har et godt samarbeid med de ulike samarbeidspartnerne på dette om-

rådet. Jeg er veldig opptatt av at vi hele veien skal ha et høyt ambisjonsnivå her. Nå kan vi få noen flere utfordringer, for denne vekslingsmodellen, som jeg håper at mange fylker vil benytte seg av, kan kreve at vi har noen andre måter å samarbeide med arbeidslivet på enn den 2+2-modellen som ligger i dagens lærlingordning.

Så er jeg veldig opptatt av at i den meldingen vi har fremmet, har vi også foreslått et forberedelsesår, eller et halvt års kursing av dem som er på vei ut i lære plass. For en del av de lærlingene som ikke får lære plass, har mye fravær og veldig dårlige karakterer, og arbeidslivet ser ikke på dem som aktuelle lærlinger. Derfor må vi sørge for at disse blir bedre forberedt på å være gode lærlinger.

Elisabeth Aspaker (H) [12:57:54]: Jeg er veldig enig med statsråden i at vi må lete etter andre alternative løsninger for de lærlingene vi ikke greier å skaffe lære plass til. Det betyr at man antagelig må ut og finne andre typer lære bedrifter, altså skaffe en større flora av lære bedrifter enn dem vi har i dag, og man kan tenke seg ulike vekslingsmodeller.

Men hvilke forslag er det som ligger i meldingen som på en måte skal trigge andre typer bedrifter, eller hva må ligge til rette for at vi skal få opp dette antallet? Vi snakker om mange tusen plasser, hvis vi skal ta på alvor at de som starter på yrkesfag, faktisk skal få et tilbud om å gå opp til fagbrevet, selv om det skjer på en annen måte enn med den tradisjonelle læretiden.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:58:40]: Jeg har vel til gode å høre et oppmuntrende tilrop fra representanten Aspaker, og jeg tror vel heller ikke at den dagen kommer, men jeg arbeider jevnt og trutt videre for å få til flere lærlingplasser. Det er historisk at vi har en samfunnskontrakt der partene forplikter seg til å øke antall lærlingplasser med 20 pst. Det er et godt utgangspunkt.

Så har vi veldig mye interessant forskning i forbindelse med den nevnte stortingsmeldingen. Vi har f.eks. undersøkelser som viser at det ikke er stor forskjell på de lære bedriftene som tar inn lærlinger, og de som ikke gjør det. Ergo er det noe med tradisjonene her som gjør at vi burde være i kontakt med mange flere bedrifter for å få dem til å bli lære bedrifter.

Det jobbes veldig godt i mange fylker, med tett kontakt med næringslivet på dette området. På mange områder må vi sørge for at vi får opp antallet lærlingplasser, men jeg tror også at vi har en utfordring som vi må ta, og det er å forberede lærlingene bedre. En del av de lærlingene som ikke får lærlingplass, er lærlinger som næringslivet kvier seg for å ta imot.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har representanten Anders Anundsen satt fram to forslag på vegne av presidentskapets medlem Øyvind Korsberg.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortingets forretningsorden § 38 femte ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Forslag fremmet i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet kan tas opp igjen senere i samme stortings sesjon.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortingets forretningsorden § 73 annet ledd fjerde og femte punktum skal lyde:

Spørsmål til en spørretime må innleveres senest kl. 12.00 siste mandag før spørretimen. Faller en mandag på en høytidsdag, er innleveringsfristen kl. 14.00 siste foregående hverdag.»

Votering:

Forslagene fra presidentskapets medlem Øyvind Korsberg ble med 79 mot 22 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 13.08.06)

Presidentskapet hadde innstilt:

I

I Stortingets forretningsorden gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd annet punktum skal lyde:

Samtidig velger Stortinget også like mange *varamedlemmer* som *medlemmer i komiteen*, og komiteens leder og nestleder.

§ 3 annet ledd oppheves.

Nåværende tredje til sjette ledd blir annet til femte ledd.

§ 6 annet ledd annet punktum skal lyde:

Ved senere valg i samme valgperiode foregår avstemningene etter § 60 første ledd bokstav a, med mindre vilkårene for avstemning ved sedler uten underskrift i § 60 første ledd bokstav d er oppfylt.

§ 6 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Oppnår ingen av kandidatene slikt flertall ved første valg eller ved fritt omvalg, foretas bundet omvalg mellom de to kandidatene som har fått størst stemmetall, jf. § 61 annet ledd.

§ 14 nr. 1 skal lyde:

Arbeids- og sosialkomiteen: Saker om arbeidsmarked og arbeidsmiljø, arbeidsrettete ytelser, pensjoner, sosiale stønader og politikk overfor *personer med nedsatt funksjonsevne*.

§ 14 nr. 3 skal lyde:

Familie- og kulturkomiteen: Saker om familie, barn og ungdom, likestilling mellom kvinner og menn, forbrukersaker, *herunder saker om gjeldsordning*, og saker om kultur.

§ 14 nr. 4 skal lyde:

Finanskomiteen: Saker om økonomisk politikk, *finansadministrasjon, finansmarked, regnskap og revisjon*, folketrygdens inntekter og skatter, avgifter og toll. Om behandlingen av statsbudsjettet og nasjonalbudsjettet vises til § 43.

§ 14 nr. 6 skal lyde:

Justiskomiteen: Saker om rettsvesen, kriminalomsorg, *politiet, andre justisformål*, sivil beredskap, rettferdsvederlag, alminnelig forvaltningslovgivning, straffelovgivning, prosesslovgivning og alminnelig sivillovgivning.

§ 14 nr. 8 skal lyde:

Kommunal- og forvaltningskomiteen: Saker om kommunal forvaltning, regional- og distriktpolitikk, *rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner*, innvandringspolitikk, boligforhold, bygningssaker, nasjonale minoriteter, samiske spørsmål unntatt reglene om valg til Sametinget, saker om organisering og virkeområde for statlig forvaltning, statens fellesadministrasjon, statlig personalpolitikk, herunder lønnsforhold, og partistøtte.

§ 14 nr. 9 tredje punktum skal lyde:

Saker der Stortinget skal ta stilling til hvorvidt konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende, herunder om Stortingets ansvarskommisjon skal anmodes om å foreta nødvendige undersøkelser for å klarlegge grunnlaget for slikt ansvar, jf. § 15 annet og tredje ledd og § 44.

§ 14 nr. 9 fjerde punktum bokstav e skal lyde:

e) meldinger fra Ombudsmannsnemnda for *Forsvaret*,

§ 14 nr. 10 skal lyde:

Næringskomiteen: Saker om nærings-, industri- og handelsvirksomhet, skipsfart, statlig eierskapspolitikk, *statsgaranti ved eksport mv.*, konkurranse- og prispolitikk, landbruk, jordbruksavtalen, maktpolitikk, fiskeri, fangst, akvakultur og laksefiske.

§ 14 nr. 11 skal lyde:

Transport- og kommunikasjonskomiteen: Saker om innenlands transport, post, *generelle saker om telekommunikasjon* og elektronisk kommunikasjon, og oppgaver under Kystverket.

§ 15 femte ledd oppheves.

Nåværende sjette og syvende ledd blir femte og sjette ledd.

§ 16 sjette ledd annet punktum oppheves.

Nåværende tredje punktum blir annet punktum.

§ 16 nytt syvende ledd skal lyde:

Den utvidete utenriks- og forsvarskomiteé kan beslutte å holde fellesmøter med andre komiteer. Sjette ledd gjelder også for slike fellesmøter. Fjerde ledd annet punktum gjelder tilsvarende for varamedlemmer i komiteer som det holdes fellesmøte med.

Nåværende § 16 syvende ledd blir åttende ledd.

§ 17 annet ledd skal lyde:

Europautvalget består av utenriks- og forsvarskomiteen og medlemmene av den norske delegasjonen til parlamentariskomiteen for EØS. Utenriks- og forsvarskomiteen eller dens leder kan dessuten beslutte at en eller flere andre komiteer skal delta ved bestemte konsultasjoner. *Varamedlemmer i utenriks- og forsvarskomiteen møter også i Europautvalget. Det samme gjelder varamedlemmer i andre komiteer som deltar i konsultasjoner etter annet punktum.*

§ 22 syvende ledd nytt annet punktum skal lyde:

Komiteene kan likevel inntil to ganger i hver stortings-sesjon ta opp en sak til debatt i Stortinget utenom konkrete saker komiteen har fått til behandling, om tema som faller innenfor komiteens ansvarsområde.

§ 25 første ledd skal lyde:

Innkalling til møte i komiteen skal inneholde dagsorden. Møtetidspunktet skal kunngjøres på egnet måte.

§ 25 fjerde ledd oppheves.

Ny § 26 skal lyde:

§ 26 *Avstemninger i komiteene*

Et komitévedtak er gyldig når minst tre femtedeler av medlemmene har vært til stede og avgitt stemme.

Komitévedtak fattes som hovedregel ved alminnelig flertall. Bortsett fra ved valg er komitélederens stemme utslagsgivende dersom en avstemning viser like mange stemmer for og imot. I komitélederens fravær er fungerende komitéleders stemme utslagsgivende.

Ved valg gjelder § 61 annet ledd tilsvarende.

Nåværende § 26 blir § 27 og skal lyde:

§ 27 *Komitéhøring*

Komiteen kan avholde høring. Med høring menes et møte i komiteen der den mottar muntlige forklaringer fra personer som den selv anmoder om å komme, eller som søker om å få legge frem opplysninger for komiteen. *En tredjedel av medlemmene i komiteen kan kreve at det skal avholdes høring i en sak og beslutte hvem som skal anmodes om å møte til høring. En beslutning om å avholde høring som bare er støttet av et mindretall av komitémedlemmene, kan ved beslutning i samme møte av et mindretall på minst en tredjedel av komiteens medlemmer bringes inn for presidentskapet til avgjørelse.*

Spørsmålet om å avholde høring skal oppføres som en egen sak i innkallingen til et komitémøte. Bare saker som er til behandling i komiteen, og der det er valgt saksordfører, kan være gjenstand for høring.

Det er ikke adgang til å avholde høring under behandlingen av grunnlovsforslag i Stortinget. Det er ikke adgang til å holde åpen kontrollhøring når det er møte i Stortinget, bortsett fra under den ordinære spørretimen.

De som anmodes om å møte til høring møter frivillig og avgjør selv om de vil besvare komiteens spørsmål. Komiteen kan etter søknad få presidentskapets samtykke til å dekke nødvendige utgifter for personer som deltar i en høring etter anmodning fra komiteen.

Komiteens høringer foregår for åpne dører. Komiteen kan likevel med vanlig flertall beslutte at høringen helt eller delvis skal foregå for lukkede dører. Et medlem av komiteen kan kreve at en åpen høring avbrytes for at komiteen skal behandle den videre fremdriften, herunder forslag om at høringen skal avsluttes eller fortsette for lukkede dører. Komiteen kan bare motta taushetsbelagte opplysninger for lukkede dører. Under åpen høring må komiteens medlemmer ikke gjengi eller vise til opplysninger underlagt lov- eller instruksfestet taushetsplikt.

Meningsutveksling mellom komitémedlemmene skal ikke finne sted under en åpen høring.

Åpne høringer skal kunngjøres senest 24 timer før høringen. I ekstraordinære tilfeller kan åpen høring kunngjøres med kortere varsel. Under en åpen høring skal det finnes plasser for tilhørere. Antall tilhørere kan begrenses av plasshensyn. Tilhørere som opptre forstyrrende, kan bortvises.

Komiteen kan beslutte at det skal tas stenografisk referat fra en åpen kontrollhøring, jf. reglement for åpne kontrollhøringer. *Beslutning om stenografisk referat fra andre høringer krever samtykke av presidentskapet. For øvrig kan komiteen beslutte at høringen skal tas opp på lyd-bånd. Komiteen kan beslutte at det ikke kan tas lyd- eller bildeopptak i en høring som for øvrig er åpen.*

Komiteen fastsetter selv den nærmere prosedyren for sine høringer, herunder fordeling av taletid, rekkefølge og antall hoved- og oppfølgingsspørsmål. *Åpne kontrollhøringer skal foregå etter reglement for åpne kontrollhøringer, vedtatt av Stortinget.*

Nåværende §§ 27 og 28 blir §§ 28 og 29.

Nye § 29 nytt tredje ledd skal lyde:

Presidentskapet kan etter søknad gi samtykke til at én representant fra hvert parti som ikke er representert i en komité, får tilgang til alle dokumenter i den aktuelle komiteen. Regler om konfidensialitet og behandling av komiteens dokumenter gjelder i så fall tilsvarende for den representanten som får slik tilgang.

Nåværende § 29 blir § 30 og skal lyde:

§ 30 *Særlig om komiteenes behandling av representantforslag*

Hvis komiteen finner at et representantforslag helt eller delvis bør imøtekommes og at saken egner seg for avgjørelse i Stortinget uten nærmere utredning, bør statsråden gis anledning til å uttale seg om forslaget før realitetsinnstilling avgis. For øvrig kan en tredjedel av komiteens medlemmer kreve at det sendes brev til en statsråd med anmodning om statsrådets uttalelse om et representantforslag.

Hvis komiteen mener at Stortinget av formelle grunner ikke bør ta forslaget til realitetsbehandling, gis innstilling om at forslaget avvises. Er det behov for ytterligere utredning før det tas realitetsstandpunkt, kan komiteen gi innstilling om at forslaget oversendes regjeringen til utredning og uttalelse. I alle andre tilfeller gis det innstilling om at representantforslaget vedlegges protokollen, eventuelt i tillegg til andre forslag.

Nåværende § 30 blir § 31.

Nye § 31 første ledd første punktum skal lyde:

Komiteene skal gi Stortinget skriftlig innstilling i alle saker de får til behandling.

Nye § 31 femte ledd første punktum skal lyde:

Forslag som omhandles og utformes i innstillingen, jf. § 40 første ledd, skal stilles opp summarisk og i nummerorden i et eget avsnitt i innstillingens premisser.

Nåværende § 31 blir § 32.

Nåværende § 32 blir § 33, der annet ledd fjerde punktum skal lyde:

Det samme gjelder hvis dagsordenen bare omfatter saker som skal refereres.

Nåværende § 33 blir § 34, der første ledd annet punktum skal lyde:

Presidentskapet kan beslutte at møtet etter vanlig kunngjøring skal avsluttes og settes på nytt samme dag.

Nåværende § 34 blir § 35.

Nåværende § 35 blir § 36, der tredje ledd skal lyde:

Referat fra forhandlingene føres inn i en egen protokoll (jf. § 64), og både den og de referatkonseptene som finnes, skal i forseglet stand legges i arkivet.

Nåværende § 36 blir § 37.

Nåværende § 37 blir § 38, der femte ledd skal lyde:

Når et forslag er endelig avgjort, må forslaget ikke bringes frem igjen eller tas opp på nytt i samme stortingssesjon. Er det påtrengende nødvendig, eller fremmer regjeringen proposisjon eller melding innenfor samme saksområde for Stortinget, kan Stortinget likevel fatte vedtak om at et forslag tas opp til ny behandling, forutsatt at det igjen blir komitébehandlet.

Nåværende § 38 blir § 39, der annet ledd bokstav c skal lyde:

c) legges ut til gjennomsyn for representantene i minst én dag og deretter føres opp på dagsordenen til behandling,

Nåværende § 39 blir § 40.

Nye § 40 første ledd tredje og fjerde punktum skal lyde:

Om slike forslag gjelder for øvrig de samme reglene som for forslag som utformes i innstillingen, jf. § 31 sjettede ledd. Forslag om at konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende eller forslag om å iverksette undersøkelser som nevnt i § 44 første ledd, skal likevel sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen dersom forholdet ikke allerede har vært behandlet av eller forelagt for komiteen, jf. § 15 annet til fjerde ledd.

Nye § 40 annet ledd skal lyde:

For behandling av forslag som fremsettes under en debatt, gjelder § 39 annet ledd tilsvarende. Det samme gjelder forslag som fremsettes i tilknytning til en debatt om en redegjørelse etter § 45 som avholdes i et senere møte.

Ny § 41 skal lyde:

§ 41 *Behandling av forslag om å utsette saken eller sende den tilbake til komité*

Før debatten om en sak er avsluttet, kan det fremsettes forslag om at saken sendes tilbake til komiteen eller at Stortingets videre behandling av saken utsettes til et senere møte i samme stortingssesjon. Forslag om utsettelse av saken til et senere stortingsmøte må tas opp til behandling og votering straks.

Nåværende § 40 blir § 42.

Nåværende § 41 blir § 43 og skal lyde:

§ 43 *Behandlingen av statsbudsjett og nasjonalbudsjett*

Kongelig proposisjon om statsbudsjett for det påfølgende budsjettåret legges frem for Stortinget innen seks dager etter Stortingets åpning, jf. § 8 i bevilgningsreglementet. Samtidig legges frem stortingsmelding om nasjonalbudsjettet.

Etter at den kongelige proposisjonen om statsbudsjettet er lagt frem for Stortinget, avgir presidentskapet innstilling om fordelingen av budsjettkapitlene på de enkelte komiteer og om rammeområder. Videre skal presidentskapet – etter at komitélederne har hatt anledning til å uttale seg – fastsette og kunngjøre fristene for avgivelse av budsjettinnstillingene og datoene for Stortingets behandling av dem.

Senest 20. november skal finanskomiteen avgi innstilling om nasjonalbudsjettet og statsbudsjettet, med forslag til rammevedtak for bevilgninger i samsvar med inndelingen i rammeområder fastsatt av Stortinget. Forslag til bevilgningsvedtak som utformes i innstillingen eller fremsettes ved behandlingen av den, skal inneholde beløp for alle rammer, og kan ikke gå under rammenivå. I Stortinget kan det ikke voteses særskilt over enkelte deler av et slikt forslag.

Stortinget skal behandle innstillingen nevnt i tredje ledd innen en uke etter avgivelse. Stortingets rammevedtak er bindende for den etterfølgende budsjettbehandlingen samme år.

Deretter skal fagkomiteene avgi innstilling om bevilgninger innen de rammeområdene de er tildelt. Forslag til

bevilgningsvedtak som utformes i en slik innstilling eller fremsettes ved behandlingen av den, skal omfatte alle kapitler og poster innenfor det enkelte rammeområde, og kan ikke fravike de rammene Stortinget har vedtatt. I Stortinget kan det ikke votes særskilt over enkelte deler av et slikt forslag.

Fagkomiteenes budsjettinnstillinger skal behandles av Stortinget senest 15. desember. De budsjettvedtakene Stortinget gjør ved behandlingen av disse innstillingene, er endelige.

Eventuell kongelig samleproposisjon om endringer i statsbudsjettet legges frem senest 15. mai i budsjettåret, sammen med stortingsmelding om revidert nasjonalbudsjett. Finanskomiteen avgir innstilling om disse senest annen fredag i juni. Ved behandling av endringer i statsbudsjettet i budsjettåret kan det ikke votes særskilt over enkelte deler av et forslag, dersom forslagsstilleren motsetter seg dette.

Nåværende §§ 42 til 49 blir §§ 44 til 51.

Nye § 51 første ledd annet punktum skal lyde:

Et slikt vedtak medfører at den enkelte taler kan gis kortere taletid enn det som er fastsatt i § 52.

Nye § 51 tredje ledd skal lyde:

Ingen taler må ha ordet mer enn to ganger under debatten om en sak, eller under hver del av debatten, dersom debatten er delt. Fra dette gjelder følgende unntak:

- Begrensningen gjelder ikke for saksordførere og den statsråd saken hører under. I alminnelige politiske debatter gjelder begrensningen ikke for statsministeren og lederne i partigruppene.
- Presidenten kan gi adgang til en kort merknad.
- Presidenten kan tillate at en taler fra hver partigruppe får ordet mer enn to ganger.
- I debatter i saker etter § 22 syvende ledd annet punktum gis én representant fra hvert parti adgang til et ubegrenset antall innlegg.*
- Etter forslag av presidenten kan Stortinget vedta å gjøre unntak fra hovedregelen.

Nåværende § 50 blir § 52, der første ledd tredje punktum skal lyde:

En muntlig redegjørelse av et regjeringsmedlem, jf. § 45, må ikke overskride én time.

Nåværende §§ 51 til 59 blir §§ 53 til 61.

Nye § 61 første ledd første punktum skal lyde:

Ved avstemning etter § 60 første ledd bokstav a, b eller c avgjøres saken ved vanlig stemmeflertall, dvs. over halvparten av avgitte stemmer, med mindre Stortinget har bestemt noe annet.

Nye § 61 annet ledd første punktum skal lyde:

Ved avstemning etter § 60 første ledd bokstav d er et relativt flertall, dvs. flere stemmer enn for noe annet forslag,

avgjørende for utfallet av valget, dersom det ikke i lov eller reglement eller for det enkelte tilfelle er bestemt at det skal kreves mer enn halvparten av stemmene for at noen skal regnes for valgt.

Nåværende §§ 60 og 61 blir §§ 62 og 63.

Nåværende § 62 blir § 64, der annet ledd skal lyde:

Protokoller fra møter for lukkede dører som ikke vedtas offentliggjort (jf. § 36 tredje ledd), leses opp og vedtas før møtet heves.

Nåværende §§ 63 til 66 blir §§ 65 til 68.

Nye § 68 første ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Det gir ikke grunn til avvvisning etter bokstav b eller c at interpellasjonen gjelder noe som er tatt opp i enkeltforslag i en mer omfattende sak.

Nye § 68 annet ledd første punktum skal lyde:

Presidenten kan også gripe inn mot formuleringer som nevnt i § 55 tredje ledd.

Nåværende §§ 67 og 68 blir §§ 69 og 70.

Nye § 70 annet ledd første punktum skal lyde:

Presidenten bør avvise spørsmål om noe som faller utenfor regjeringens ansvarsområde, og kan gripe inn mot formuleringer som nevnt i § 55 tredje ledd.

Nye § 70 tredje ledd første punktum skal lyde:

I løpet av én kalenderuke kan en representant *stille inntil* to spørsmål til skriftlig *besvarelse*.

Nåværende §§ 69 og 70 blir §§ 71 og 72.

Nåværende § 71 blir § 73, der annet ledd annet punktum skal lyde:

Dessuten kan presidenten gripe inn mot formuleringer som nevnt i § 55 tredje ledd.

Nåværende §§ 72 og 73 blir §§ 74 og 75.

Nåværende § 74 blir § 76, der første punktum skal lyde:

Representantene skal registrere de verv og økonomiske interesser som fremgår av *reglement* om register for *stortingsrepresentantenes* verv og økonomiske interesser, på den måte og under de vilkårene som er beskrevet der.

Nåværende §§ 75 til 77 blir §§ 77 til 79.

II

Endringene trer i kraft 1. oktober 2013.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:8 (2012–2013) – om Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til helsesektoren i Malawi – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:7 (2012–2013) – Riksrevisjonens undersøkelse av kommunane si styring og kontroll med tenester med nasjonale mål – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:3 (2012–2013) – om Riksrevisjonens undersøkelse av Kunnskapsdepartementets koordinering av forskningspolitikken – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber Kunnskapsdepartementet mer aktivt følge opp at universiteter og høyskoler som forvalter egne bygg, har en god eiendomsforvaltning.

II

Dokument 3:4 (2012–2013) – Riksrevisjonens undersøkelse om statens forvaltning av eiendomsmasse i universitets- og høyskolesektoren – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:6 (2012–2013) – om Riksrevisjonens undersøkelse av fagopplæring i bedrift – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 7 [13:09:49]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet?

Før presidenten hever møtet, vil presidenten ønske hjertelig til lykke med morgendagen. Ha en god 17. mai, alle sammen.

– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.10.
